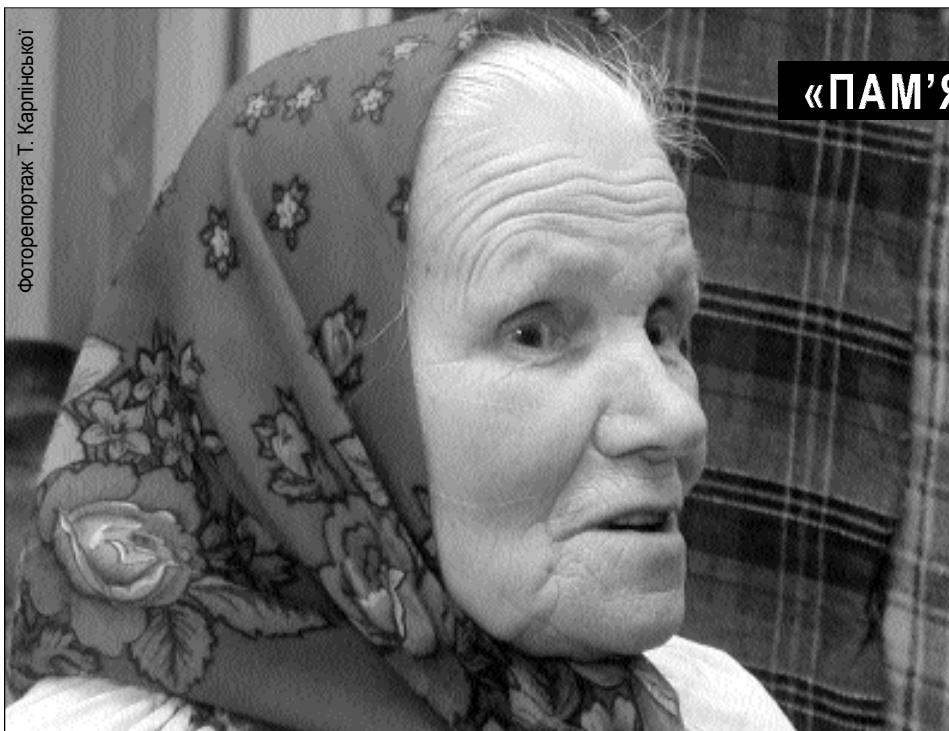

Фоторепортаж Т. Карпінської

ФОТОПОГЛЯД: «ПАМ'ЯТЬ ЗОЛОТО ГЛИНИ»

В номері:

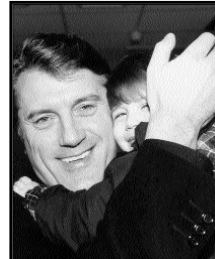
Скільки платять учасникам мітингів?

стор. 3

Гороскоп для Віктора Ющенка

стор. 4

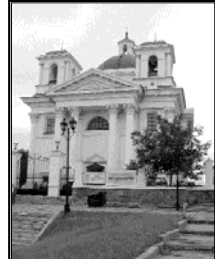
Чи буде рада на Переяславську Раду?

стор. 5—6

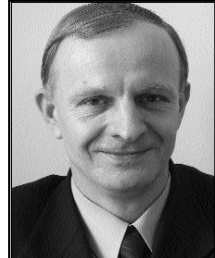
Вирушаємо у Білу Церкву

стор. 8—9

Подвиг Олекси Гірника у спогадах сина

стор. 10

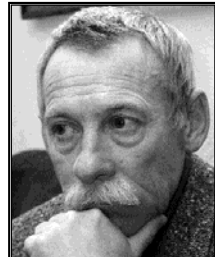
Жіночий проект

стор. 11

Пристрасті навколо Національної премії

стор. 14

Читацьке віче

стор. 15

«НОВОСЕЛІВСЬКІ СКАРБИ» —ВИСТАВКА ОДНОГО

Два роки тому з ініціативи Вінницького земляцтва у Києві почали проводити незвичайні творчі звіти — «Мистецтво одного села». В «Українському домі» свої килими, вишивки, картини, пісенні скарби демонстрували митці з Клембівки, Війтівки, Стіни — мальовничих, багатих талантами сіл Вінниччини.

Такі виставки сподобалися киянам. І тепер не лише подоялини, а й митці з інших регіонів України за підтримки Міністерства культури і мистецтв привозять до столиці свої найбільші скарби.

Павло МОВЧАН:

«МІЛІ ЙІ НУ З Н БЕС
ВІ ЛЮТЬ ПРС ПОІ СТУ!»

Як ми повідомляли, 12 лютого 2003 року відбулися парламентські слухання про голодомор 1933 року, на яких прозвучали доповідь, співдоповіді, майже 40 виступів українських істориків, політиків, громадських діячів. Виступ Голови ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка Павла Мовчана читайте на стор. 2.

Милуйтесь, захоплюйтесь, пробуйте і самі на полотні, з дерева, глини, металу творити красу.

А вінчани не втомилися частувати нас своїми рукотворними дивами. Цього разу поспішайте на вулицю Рейтарську, 27-а. Сюди переїхала Спілка народних майстрів України. У світлих залах, що пахнуть свіжими фарбами, в ці дні розмістили дивовижної краси вироби народні майстри села Новоселівка Гайсинського району. Земляки Явдохи Зуїхи, Гната Танцюри, Василя Стуса привезли старовинну бубнівську кераміку, виготовлену знаменитими братами Герасименками ще на початку минулого століття. Витвори цих умільців були відомі в Чехії, Австрії.

Велі, кухлі, куманці, миски, кумедні фігурки, виготовлені нащадками знаменитих майстрів, зачаровують барвами, дарують радість. Тому в центрі уваги численних відвідувачів виставки була небага братів Герасименків, заслужений майстер народної творчості Фросина Міщенко:

— У нашому селі є керамічний цех. Вже п'ять років у нас проводяться пленери гончарів. З усієї України приїжджають і молоді, й старші гончарі і ліплять, хто що хоче і вміє. А я — птахів, кізочок, баранців. Людям на втіху. І пісні про гончарів складаю...

Ні роки, ні хвороби, ні матеріальна скрута — ніщо не може загасити вогню творчості. Фросина Іванівна перед одним з останніх пленерів зламала руку. Але знайшла сили, а

їй уже 74 роки, виготовити керамічні вироби такої краси, що її тоді визнали переможницею у творчому суперництві і косівські, і опішнянські майстри.

Голова Спілки народних майстрів України, лауреат Національної премії ім. Т. Шевченка В. Прядка, заступник урядового секретаря Міністерства культури і мистецтв України В. Романчишин, начальник управління культури облдержадміністрації А. Левицький, голова Гайсинської райдержадміністрації С. Сікорський, інші кияни і гості (серед них були всі керівники обласних Центрів народної творчості) тепло привітали народних майстрів, щиро аплодували аматорам сільської сцени. Своєю добротою, щирістю вони зігріли душу кожному з нас.

Усього 129 жителів у невеличкій Новоселівці. Та вони свято бережуть ремесла своїх дідів-прадідів. І Фросина Міщенко, й інші її односельчани — гончарі, килимарі, різьбярі — передають секрети творчості своїм дітям і онукам. А в музей народного гончарства братів Герасименків, яким завідує учениця Фросини Іванівни Тетяна Шпак, приїжджають з багатьох країн світу.

Ніна ГНАТЮК,
заступник голови
Вінницького земляцтва у Києві

На фото: Фросина Міщенко та її односельчани презентують своє мистецтво.

Завдячуючи пресі українські читачі давно переконалися, що Національна премія ім. Т. Шевченка з року в рік присуджується “не тим”, особливо в галузі літератури. Оцінювати інші види мистецтв наважувся навіть не кожен журналіст. Щоб говорити, скажімо, про музику, необхідно знати хоча б елементарне: скільки в музиці нот, що таке октава і що таке гама. Тлумачити ж поезію часом беруться люди, що не мають ніякого поняття про поетику і неспроможні “хорей от ямба отличить”. Цікаво й те, що до присудження премії всі твори, висунуті на її здобуття, “саме ті”, всі вони отримують найвищу оцінку, всі “заслужовують”! У жодній газеті, включаючи “Літературну Україну”, не знайдете бодай однієї професійної негативної рецензії. Та все одно Комітет із Національної премії, “знову і знову вибирає “не тих”. Змінилася політична система, кільканадцять разів оновлювався склад Комітету, а віз і нині там. От і вирішили цю вічну проблему обговорити у студії редакції радіо “Свобода” професор Л. Скорик, поет В. Цибулько та літературний критик М. Бриних. Думаю, що кожен, хто слухав цю передачу, сподівався на щось серйозніше і суттєвіше, ніж те, що пропонують читачам шпальти бульварних газет. І справді, були слушні думки, зокрема, про необхідність “розвантажити” Національну премію, створивши кілька посправжньому престижних, як це зробили в Росії, де таких премій понад десять і кожна за фінансовим еквівалентом переважає всі премії, що є в Україні, разом узяті, включаючи й Національну. Премій у нас, і справді, хоч греблю гати: Л. Українки, П. Тичини, Г. Сковороди, В. Сосюри, В. Свідзинського... І всі “одногравневі”. Тоді як в наших сусідів рядова премія журналу “Новый мир” за краще оповідання становить 3000 доларів, а премія журналу “Знамя” за кращу повість — 5000 доларів.

Заслугує на увагу та обговорення пропозиція створити таку державну премію, яку можна було б присуджувати не лише діячам культури. Звісно, така премія мала б називатися або просто Державною, або премією імені першого президента нашої держави М. Грушевського. До речі, в Росії, крім Державної, є Президентська.

На жаль, цими конструктивними думками і вичерпується позитивний зміст обговорення. Дуже швидко серйозний плин розмови перетворився на каламутний потік бульварної міфотворчості навколо Національної премії. Поспішаючи висловитись, учасники “круглого столу” формулювали свої думки

так невиразно і кострубато, обриваючи їх логічну послідовність, що навіть перечитуючи в “Слові Просвіти” ними сказане, не так просто втямити, про що саме йдеться: “Переконана, що більш сучасного митця, ніж Шевченко, знайти важко. А те, що все здрибніло... інакше й бути не могло. Бо те, що починається фальшиво, “сходить на пси” (Л. Скорик). Що накажете розуміти під “все”? Літературу? Письменників? Премію? Що зійшло “на пси”? Якщо йдеться про премію, то до чого тут сучасність Шевченка як митця? Якщо про літературу, то коли вона фальшиво починалася? Не менш оригінальна стилістика і в М. Бриниха: “Вважаю, що премія імені Шевченка є дуже хвороблива премія. Це ім’я заважає з легкістю нею маніпулювати і зробити її більш сучасною. Все, що пов’язане з

чому п. Скорик не називає прізвищ? Адже йдеться про дуже серйозні речі, і розмова відбувається не на базарі, а в редакції радіостанції, яка транслює передачу на весь світ. Тінь підозри впала на всіх поетів, яких нещодавно (рік, два чи п’ять тому?) нагородили, — на І. Римарука, П. Скуня, І. Гнатюка, Б. Нечерду... Ось інша, не менш безвідповідальна, репліка п. Скорик: “Парадокс почався тоді, коли Комітет очолив В. Яворівський. Тоді були обрані такі претенденти і премія видана таким “пісателям”, що я досі не можу вийти зі стану зачудування. Саме тоді статус голови Комітету прирівняли до статусу міністра культури з усіма відповідними наслідками і “важелями...”. По-перше, претендентів не вибирають, а висувають, і Комітет не має до цього ніякого відношення. По-друге,

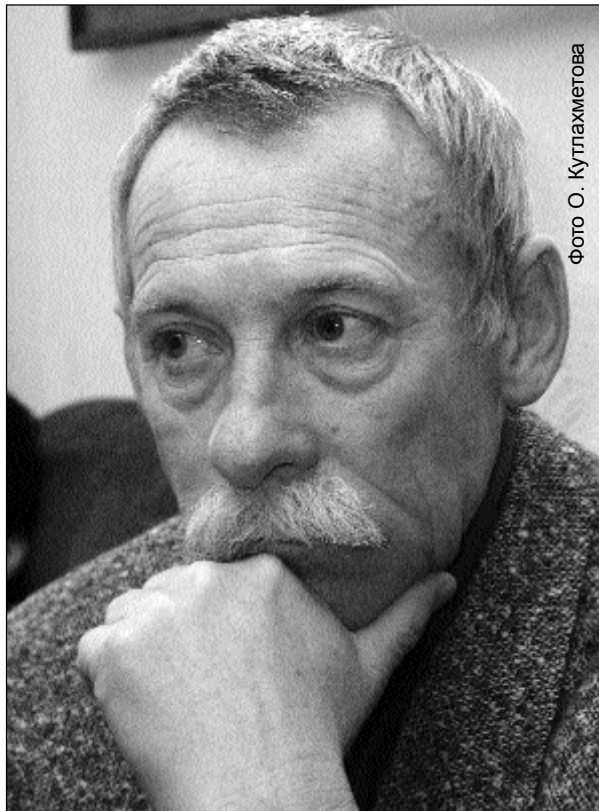

Фото О. Куптахметова

МІФОТВОРЧІСТЬ НАВКОЛО НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ

ім’ям Шевченка — перетворюється на “консерву”. Маю на увазі механізм визначення лауреатів...”. В обговоренні — як домінанта — саме маніпулювання премією! А виявляється, що ім’я Шевченка стоїть цьому на перешкоді! А це, якщо дотримуватися логіки п. Бриниха, заважає її осучаснити! І що спільного між ім’ям Шевченка, “консервами” та механізмом визначення лауреатів? Між іншим, цей “механізм” старий, як світ, і нового, демократичнішого, який би суттєво відрізнявся, ще ніхто не спромігся запропонувати. Єдине, що в ньому викликає підозру, так це загальне голосування, при якому долю, скажімо, літературного твору вирішують не зовсім компетентні в літературі композитори, художники чи співаки, а долю опери — письменники з далеко не абсолютним слухом. У кожній галузі мистецтва свої таємниці, які посправжньому може оцінити лише професіонал. А це, на мою думку, було б доцільнішим присуджувати Національну премію не за окремий твір, а за весь творчий доробок митця.

Учасники обговорення ніби змагалися між собою в розвінчуванні і лауреатів, і членів комітету, і премії як такої. Я зовсім не проти критики. Будь ласка, критикуйте, робіть зауваження, щось підкажуть, але ж виважено, доказово, не порушуючи норм етики і моралі, і будьте відповідальними за свої слова. “Не так давно нагородили премією двох поетів, котрі не тільки вправлялися у поетичній римі, але й своїх братів по цеху відправляли на тюремні нари”. Якщо це справді так, то де підтвердження і

хто ж вони оті “пісатели”? І чому п. Скорик не написала аргументованої рецензії на їхні твори ще тоді? І чому винен в “парадоксі” лише Яворівський? Адже за тих “пісателей” голосувала переважна більшість членів Комітету, серед яких були П. Загребельний, І. Дзюба, І. Драч, М. Жулинський... Невже названі шановні літератори були “хлопчиками” при Яворівському? Чи, може, вони геть не розуміють, що таке художня література? Певен, що ніхто з них не надавав значення статусу голови з усіма його “важелями”. І чи має право п. Скорик свою підозру в їхній непорядності виносити на люди без будь-яких доказів? У даному випадку вона мислить, як радянський чиновник, для якого статус і посада понад усе. Так само безвідповідально висловлювались інші члени обговорення, призначаючи людську гідність лауреатів і всіх членів Комітету, певне, розуміючи під свободою слова свободу демагогії, типу “Пастернака не читал, но я его осуждаю”. Прощитую лише дешицу: “Правда, вона (мається на увазі премія) має таку сумну спадщину бюрократичного тиску й механіки, що нехай там буде головою Комітету хоч Іван Михайлович Дзюба...” (В. Цибулько). “Насправді все дуже прагматично. Це “бабло” (теж мається на увазі премія). “Самі лауреати жодним чином не намагаються пишати тим, що вони є лауреатами премії Шевченка”, “Дуже часто обговорюють кандидатури, з творчістю котрих у Комітеті обізнано відсотків десять. Ставлення “по-советські”. Тому дамо, а тому не дамо...” (М. Бриних).

Як бачимо, В. Цибулько переконаний, що “сумна спадщина” продовжує тяжити над премією, і навіть І. Дзюба неспроможний цьому зарадити. Я ж вельми сумніваюся, щоб Іван Михайлович, знаючи, що на нього будуть тиснути і підказувати, кому дати, погодився б очолити Комітет. На таку роль він просто не здатен. Та й Цибулько ні словом не обмовився, як і хто тисне і яка на це реакція І. Дзюби. Залишається таємницею для мене і те, як довідався М. Бриних, пишався письменники премією, чи ні. Може, проводив опитування? Вельми сумнівна і його інформація про “десять відсотків”. Все це слова... слова, точніше словоблудіє, не підтверджене жодним (!) реальним фактом. А зібралось ж панство “помізувати”, як реально повернути Національній премії звання державної?”

Певне, що механізм присудження премії не ідеальний. Але поліпшити його, наблизити до ідеального можна лише точно вказуючи на недоліки, а не критикуючи взагалі. Хоч Національна премія щороку дістається “не тим”, не забуваймо, що її лауреатами стали, при всіх можливих і неможливих “парадоксах” та збогах механізму визначення найдостойніших, найвідоміших наших поетів і прозаїків від Тичини і Гончара до Римарука і Пашковського! Тому з іронією сприймаю думку М. Бриниха про підняття письменником свого авторитету “позірним героїзмом”: відмовою від премії. Та й жодного такого випадку не було. Що ж до Андруховича, то він відмовився лише бути одним із претендентів. І повівся, як хлопчак: спо-

чатку дав згоду на своє висунення кандидатом, а згодом поставив у незручне становище тих, хто його висував. У такий спосіб авторитет не піднімеш. Хоч йому така можливість надавалася: зняти свою кандидатуру на користь свого старшого колеги (Р. Андріяшика), заслуги якого перед літературою, певне, вагоміші.

Щороку премія дістається одному чи двом щасливцям і, звичайно ж, ті, що її не отримали, вважають це несправедливим. А в кожного “обійденного” своя група підтримки, яка оприлюднює своє невдоволення в засобах масової інформації. І все відбувається так само, як, скажімо, у Франції навколо Гонкурівської премії. Але це не є проблемою премії. Що ж до її статусу, то він обумовлений загальним станом нашої уполідженної культури. І міфотворчістю, безпідставними звинуваченнями, підозрою в непорядності найвідоміших діячів національної культури підняти його неможливо — Національну премію і всю нашу культуру лише принижують безвідповідальні репліки самопризначених суддів і вчителів, особливо такого змісту: “Ніякі реформи та зміни тут неможливі. Але мені хочеться вірити, що колись закінчиться тотальна українська безграмотність...” (М. Бриних). “А я сподіваюся, що відчуття неприминальної модерності Шевченка врешті буде усвідомлене і тими, хто цю премію вручає і тими, хто претендує на неї” (Л. Скорик).

Невже шановне панство і справді переконане в тому, що говорить, тобто в “тотальній безграмотності” і в тому, що ніхто з наших поетів і прозаїків не усвідомив “неприминальної модерності Шевченка”? Будемо дякувати Богові, що хоч деякі “просвітилися” і сподіватися, що й нас, темних, врешті “просвітять”.

● **Леонід ТАЛАЛАЙ**

ЗАПРОШУЄМО НА КОНКУРС

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Донецька обласна державна адміністрація, управління у справах молоді, сім’ї та туризму Донецької облдержадміністрації, Донецька міськрада з 7 по 9 березня 2003 р. проводять

III Всеукраїнський конкурс української пісні, танцю, народної музики та образотворчого мистецтва імені Т. Г. Шевченка “ДЖЕРЕЛО ТАЛАНТІВ” — до 189-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка.

Основна мета конкурсу “Джерело талантів” — виявлення талановитих виконавців серед аматорів усіх регіонів України, популяризація українського національного мистецтва на Донеччині, обмін та взаємозбагачення культурних традицій різних регіонів України.

Конкурс проводиться в 5 номінаціях (I — солісти-вокалісти, II — танцювальні колективи, III — гурти сучасної музики, IV — ансамблі народних інструментів, V — образотворче мистецтво) по трьох вікових категоріях (I — 7—12 років, II — 13—18 років; III — 19 років та більше). За умовами конкурсу в перших 4 номінаціях виконуються 2 українські твори (виконання вживу), у номінації “Образотворче мистецтво” — 3 роботи, виконані у будь-якій техніці.

Заявки на участь у конкурсі просимо надсилати до 25 лютого 2003 року на адресу: директору фестивалю Миколі Васильовичу Присяжнюку, вул. Куйбишева, 67, Палац культури металургів м. Донецьк, 83045. Відкриття конкурсу — 7 березня 2003 р. об 11 годині у Палаці культури Донецького металургійного заводу. Фінальний змагання — 7 і 8 березня з 11.00 до 18.00. 9 березня, у день народження Тараса Шевченка, — гала-концерт та нагородження переможців. Встановлено по 3 премії у кожній номінації та віковій категорії. Гран-прі присуджується членами журі незалежно від номінації.

На період проведення конкурсу харчування та проживання учасників безкоштовне.

Запрошуємо шанувальників українського мистецтва на всі заходи.

Докладнішу інформацію можна отримати за тел. у м. Донецьку: (Присяжнюка) 345-29-17 сл., 66-00-05 сл., 338-19-50 дом. та (Марії Олійник) 337-23-48 дом., 334-16-30 сл., 8-067-757-17-07 моб.

Якщо б знайшовся спонсор, то кошти просимо переказувати Донецькій обласній організації ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка: код ОКПО — 23354278, під № 260051503472, МФО 334011, і/н 09334010 в ДОФ Укрсоцбанку.

Оргкомітет

Немає на світі двох однакових людей, як немає двох однакових листочків. У своїй суті кожна річ неповторна. Тому будь-яке порівняння хибне на неточність. Однак з порівняння хочеться почати свою розповідь.

У природі зустрічаються коштовні камені, що справжню цінність здобувають лише після копіткого шліфування. Нові форми і зміст вражають відтак своєю невідомістю, багатством кольорів і тонів, а іноді, розгортаючи породу людських особистостей, осліплюєшся — перед тобою безцінний скарб чаруючої людської обдарованості і таланту. Цей скарб, на відміну від коштовних каменів, людина шліфує сама, залишаючи лише успадковану від природи основу, як і трапилося з людиною, чиє життя було зіткане з чорних і червоних ниток, назва яким музика, поезія, пісня, любов до людей, до народу свого, до своєї сім'ї. По небутті його спливає час. Зайвою окалиною відпали невизнання, невіра в його непересічний талант і зайві емоції. Незалежно від наших побажань виблискують нині і виблискуюватимуть у майбутті грані його геніальної обдарованості, грані творця, новатора і таланту потужної, як сказав би Іван Франко, сили.

Спадає на пам'ять перша зустріч з автором "Червоної руті" Володимиром Івасюком. Це був молодий, міцно збитий хлопець у синій спортивній куртці, з красивими і по-гуцульськи гордими рисами обличчя. Здоровий рум'янець підкреслював весело-спостережливий блиск його очей, а були вони, наче небо після зливи — голубими, очей, на які спадало каштанове сипке волосся. Різьблене підборіддя свідчило про твердий і рішучий характер. Володя невідвратно дивився на поля зеленої Буковини, впивався спостережливим поглядом у зелені вруна свого краю, що миготіли у вікні автобуса. Поля поволі переходили в мрійливі пагорби, віщуючи наближення справжніх синіх гір. Як писала про нього одна канадська газета, Володимир Івасюк — співак синіх гір. Він нестямно любив свої гори. В його піснях вони ставали одухотвореними героями, мріяли, співпереживали і печалилися разом зі своїм автором. У горах він знайшов червону руту, що полум'янітиме вічно у серцях людських вічним вогнем його щедрої і доброї душі, його зачарованості і любові.

Лише вчора-позавчора я став студентом Чернівецького держуніверситету, а того дня вертав додому, з радістю наспівуючи пісні "Смерічки", де брав участь. На щастя, нагодився знайомий журналіст із місцевого телебачення — Жан Макаренко. На зупинці у Вашківцях він познайомив мене з Володею. То було у серпні 1970 року. На час нашого знайомства Володя уже був автором "Червоної руті", яку запропонував редакції телебачення. Головний режисер В. М. Селезінка, який знав його як здібного скрипаля і співака, був здивований. Хлопець приніс пісню. Селезінка проникся текстом пісні і запропонував "оправити" її у видовий ролик з красвидами Карпат і водограїв. На цей час ми вже в "Смерічці" співали одну з Івасюкових пісень — "Я піду в далекі гори" — надзвичайно імпульсивну й життєрадісну співанку. Виявляється, їхали вони до Косова, де пінуться напрочуд красивий водоспад Гук. Там оператор Дмитро мав зняти той видовий ролик, і Володя із захватом розписував кожен кадр, кожен куплет. Отож знайомство з тим Івасюком закарбувалось у душі і буде зі мною завжди. Зустріч і знайомство, однак, перевершили всі мої сподівання. На все життя вразила його особливість характеру — не викладати себе одразу, не обрушувати на голову співрозмовника масу інформації і лавину інтелектуальних режюмувань. Він вводив мене у свій неповторний людський світ поволі, розкриваючись щоразу несподіваними закрутками залюбленої у гори, в людей душі, ще більше несподіваного і жаданого залишав на потім. До кінця не розкриваючись, він не давав найменшого приводу пізнати себе у всій своїй складності. Могу лише з впевненістю судити, що Володимир Івасюк жив у чотирьох вимірах. Це був Поет, Композитор, Художник, Людина. Віддати перевагу якомуś одному важко, як і нелегко знайти кожному точне формулювання. Залишається крок за кроком відтворювати його будні і свята. Цим короточасним святам,

власне, більше передували будні, мозольні і напружені, для яких напружена праця залишала короткі години перепочинку.

Першими виконавцями "Червоної руті" — критики, музикознавці і звичайні шанувальники естрадного мистецтва вважають мене і Василя Зінкевича. Це твердження пішло гуляти між людей з легкої руки самого Володимира Івасюка, який завжди зичив популярності своїм колегам і друзям, але пальма першості належить не нам, а самому автору популярного твору. Композитор і поет Володимир Івасюк сам володів чудового тембру і краси голосом, який і окрилив "Червону руту" зі сцени Чернівецької студії телебачення. Цей варіант і слід вважати оригіналом. Наш — просто відомий ширшому загальному слухачів. Свого часу пісня на фоні падаючої бистрої води з-під Гука, водограю побіля Косова в Карпатах, обійшла екрани України і надовго заповонила серця людей.

Непомітно ніби, але впевнено і дуже сходилла його зоря. Шкода лише, що була вона серпневою, короточасною на життєдайне світло. Однак на небі творчості залишила вона незгасний світ. Зоря ця горіла тільки для людей.

Екран багато сприяв його популярності. Добре пригадую жовтневий день 1970 року, після третьої пари відкликають мене на Театральну площу, де готувалася передача "Камертон доброго настрою". На вулиці стояв погожий осінній день, день, ко-

— поезія найвищої проби.

Не знаю я, коли сюди
прийду,
Та залишаю замість
себе квіти,
Ті квіти, що знайшов
у саду
Для тебе, для тебе
я...

Не зітреться ніколи у пам'яті найбільш творчий і тому напружений до неможливого період перед зйомками фільму, коли безсонними ночами сиділи ми на телестудії. Запис фонограми робив знайомий вже Василь Стріхович. Репетиції. Оркестри. Апаратура. Сотні дублів. Переспівано стільки ж пісень. Не знали спочинку не тільки режисери фільму, але й Володя, Софія, Левко, Василь і Марійка Ісак. Над ранок буквально валилися з ніг, але, ледь вийшовши на вулицю, почувши щебет негмамовного птаства, ми ніби відроджувалися. Володя наспівував фінальну пісню про поїзд.

На швидких поїздах

НАЗАРІЙ ЯРЕМЧУК: СПОГАДИ ПРО ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА

ли люди вперше почули у Володиному виконанні "Червону руту" і "Водограй". До самої площі було не пройти. Її обступили сотні людей. З вікон медінституту, де на той час навчався Володя, визирали студенти, сонце сяяло у променях бабиного літа, а над Чернівцями лунали пісні Володимира Івасюка, що сидів на лаві під деревами — смерічками, ялинками (їх недавно викопали і пересадили на інше місце) та розмовляв із дівчиною. Для камери він був недовсяжним. Увага операторів зосереджувалась на безпосередніх учасниках передачі, на Софії Ротару, скажімо. Вона співала пісню "Валентина". Співала натхненно, вражаючи. Подальший злет її тісно пов'язаний з іменем Володимира Івасюка.

Зі сходинки на площі я співав, пригадую, "Юність смерек, мов незрівнянний світ краси...". Оддалік стояли добре знайомі мені Валерій Громцев, Левко Дутківський, Марія Ісак, Софія Ротару, Василь Зінкевич, Василь Селезінка, Василь Стріхович. Останній, тон-режисер місцевої студії телебачення, першим записував на плівку пісні композитора Володимира Івасюка і всіх тих, хто був на площі. Через камеру ми несли глядачам світ не лише краси, але й своїх почувань і мрій. Багато хто з імпровізованої сцени передачі "Камертон доброго настрою" виглядав своє майбутнє. Не один пов'язував його з людиною, що все ще сиділа на лаві під ялинами. Отже, 13 жовтня 1970 року — це день народження "Червоної руті" і "Водограю", що дивно, пісні прозвучали одночасно, а визнання їх людьми було різне. "Червона рута" одразу затьмарила не лише "Водограй", але й інші пісні.

Після "Камертону доброго настрою" друге життя "Червоної руті" дав однойменний фільм режисера Романа Олексіва. Це своєрідна стрічка з участю цілого сузір'я талантів нашого краю. На чільному місці стояв, звичайно ж, Володя, чимі піснями — "Я піду в далекі гори", "Водограй", "На швидких поїздах" — стали справжньою окрасою стрічки. А чого тільки варта його поезія до пісні Валерія Громцева "Залишені квіти"! Я ніскільки не обмовився

Подолаю свій шлях.
Хай летить до мети,
І легка моя путь —
Здогадались, мабуть, —
Нових друзів я хочу знайти...

Нарешті, у сінокошому серпні, учасники зйомок зібралися в Яремчі. Володя приїхав з нерозлучною гітарою, разом з якою він перейшов на одну мою фотографію. На композиторові джинси, синій спортивного крою светр. Володя стоїть у колі друзів, перед якими стелиться чарівний світ Карпат. Погляд його ледь замріяний. Голова горділиво відкинута назад...

У Яремчі він часто наспівував одну мінорну французьку пісню. Інтерпретував її напрочуд вдало. Цю пісню співав він в автобусі, коли ми вертались зі зйомок. Співав, задумливо вдвигляючись через заплакані від дощу вікна на присмирнілі гори.

Якщо дотримуватися строгої хронології подій, згаданим зйомкам передували наші зустрічі у Вишніці. До гірського райцентру він приїжджав ранковим поїздом, проводив з нами не одну годину. В результаті народилося чимало оркестрових пісень, цікавих задумів. Наприклад, пісня "Відлуння твоїх кроків", котру згадую я у хвилини душевного сум'яття. Заспівати її Володя запропонував Василеві і мені. Після прослуховування зійшлися на думці віддати твір моєму напарникові по сцені. Вона й прижилася в репертуарі Зінкевича.

З вишницьких зустрічей Володю пам'ятаю завжди веселим і переповненим задумами. Він носив при собі нерозлучний кавового кольору портфель, у якому, крім книг, зошитів, білого халата і стетоскопа, завжди лежав чистий нотний папір. Любив Володя свій портфель по-особливому. Завжди з якимось побожним трепетом клацав замком, витягаючи нові твори. Згодом придбав польський чемоданчик, але запам'ятався він чомусь менше, хоч теж вигойдював його задуми, супроводжував у дорозі. Не менше од валіз дорозі мені спогади про його появу в Будинку культури, ручкався і сідав за стареньке фортепіано. Починав наспівувати...

Одного разу Володя приїхав до Вишніці як ніколи веселий, викликав нас з Василем з Будинку культури і дорогою мовив: "Ану, хлопці, послухаєте зараз..."

Володя сів на найближчу лавку і заспівав:

Ой зробив хлопчина та й дві красні
скрипки,
Розділив надвоє снів своїх красу...

Я не відривав погляду від обличчя композитора. Воно було одухотвореним і непроникним. За його настроїв більше промовляв голос — напрочуд міцний, сталевий і водночас ніжний та розлогий. Цей голос проникав у всі закопелки серця, оживляв легенду і віддалявся-віддалявся, залишаючи по собі біль і терпкий щем.

Ділося нам зустрічатися, але жодного разу не бачив його за робочим столом у чернівецькій квартирі. Складалося враження, що Володя, вчно рухливий, палкий любитель мандрівок, ніколи не замикає себе у чотирьох стінах. Побувавши перший раз у помешканні, я щиро поспівчував йому. Жила сім'я Івасюків по вулиці Маяковського. У Львові йому теж випала вулиця з такою назвою. Телефонний апарат не переставав дзвонити. Добрі знайомі і люди, яких він часто і в очі не бачив, не давали йому спокою. Де тут було до праці!..

Цього разу Володя запросив мене і Василя Зінкевича. Сім'я Івасюків отримала нову квартиру, приводила її до ладу. Донедавна композитор негмамовно бігав по ґаздівству, шукаючи то замки, то шпаклівку, то фарбу, а тепер чекав нас із таємничою посмішкою.

— Так що, діду, треба їхати до Москви. Викликають на "Пісню-71", всесоюзний фінал. Під оркестр Силантєва ти, Василь і я повинні заспівати "Червону руту". Аранжувати пісню доведеться мені особисто. Для великого складу не пробував ніколи, але треба...

Побачивши в наших очах радість і схвалення, Володя сів за свій рояль. Взяв ля-мінорний акорд.

— Отут, я думаю, — сказав він, — краще буде, якщо замість жіночого голосу

прозвучить гобой...

До Володі на квартиру ми приходили кілька днів поспіль. На телефонні дзвінки просто не зважали, поринувши з головою у роботу. На своєрідних репетиціях Зінкевич і я наспівували пісню, а він зв'язав оркестровку.

Майже усі оркестровки, до речі, Володя завжди писав сам. Кожну він сприймав, наче "уберю" людини. Часто любив повторювати: "Від того, як одягнеш пісню, значною мірою залежатиме її звучання". Йому як авторові легко було знаходити найпотрібніші шати. Особливо він полюбляв писати партії "для дерева", тобто для дерев'яних духових інструментів — гобоя, флейти, фагота. Під час наших репетицій на його роялі лежали також томи для оркестрування великих симфонічних творів. Вони ніби виявляли його давні наміри підкріпити свої знання консерваторською освітою.

До Москви вилітали ми грудневим холодним ранком. У літаку, тримаючи ноти на портфелі, Володя дописував оркестровку. До надсадного реву двигунів його пам'ять долучала голос флейти, гобоя, скрипок і... хвилювання, хвилювання...

На Буковині ми залишили справжню золоту осінь. Москва зустрічала снігом. Він збивав нас із ніг на аеродромі в Биково. Ледь дотягнулися до електрички. Впавши у крісла, полегшено зітхнули.

Фінал конкурсу "Пісня-71" зібрав чимало зірок тодішньої естради: Магомаєв, Хіль, Кобзон, Зікіна, початкуючий Лещенко... Десятки відомих імен. До участі у конкурсі допускалися навіть композитори без консерваторських дипломів. Тепер їм чомусь закрито дорогу. Через необдумане, як на мене, обмеження, скільки чудових пісень ми не почули взагалі або ж почули з непростимим запізненням.

Наш вихід на сцену. Ми з Василем з'явилися у білих, стилізованих гуцульських костюмах. Сліпуче сяяли прожектори. Телевізійні камери, наближення хвилюючої хвилини відчутно зв'язували поведінку. Та ще великий симфонічний оркестр. Після заключного голосу гобоя ми взяли перші ноти. Після конкурсу критика назвала наш виступ визначним. Володимир Івасюк було вручено диплом лауреата фестивалю і мініатюрний рояль з написом "Пісня-71". Усім нам ще подарували метрові макети Останкінської вежі, де ми залишили один одному автографи. Це немеркнуча пам'ять про наше перше перебування у столиці.

Не минуло й року після виступу на "Пісні-71", як "Смерічка" на крилах "Водограю" і "Горянки" Левка Дутківського стала лауреатом Всесоюзного телеконкурсу "Алло, ми шукаємо таланти!". Йому передувала, до речі, не менш хвилююча для нас подія — півфінал у Чернівцях. Він проходив у Мармуровій залі університету. З мікрофоном у руках до Володі підійшов ведучий програми Саша Масляков. Композитор від хвилювання почав було червоніти, але швидко опанував себе:

— Вчуся в медінституті. Пишу пісні. Мій улюблений ансамбль "Смерічка"...

Володя говорив повільно, виважуючи кожне слово. Дехто пам'ятає, напевне, його інтерв'ю в телепередачі. Немає сенсу його повторювати. Залишається лише додати, що говорив він чистісіньку правду. Не загравав із глядачем. Дивуватися не доводиться, бо акторства він не терпів, хоч популярність серед шанувальників естрадного мистецтва, специфіка творчості композитора створюють відповідно сприятливий ґрунт.

Виступали ми також на заключному концерті "Пісня-72". Наш "Водограй" здобув популярність. Володі, з-поміж інших маститих композиторів, було вручено знайомий мініатюрний рояль — другу нагороду за участь у фестивалі всесоюзного рангу.

"Смерічка" на якийсь час згорнула свою діяльність. Здавалося б, мало запанувати затишшя, але то тільки здавалося. За ансамблем закріпилася слава першого ВІА України. Пісня і фільм "Червона рута" дали назву колективі Чернівецької філармонії на чолі з Софією Ротару. Через рік у Дніпропетровську виник ансамбль "Водограй", а про любов глядачів вже годі й говорити. "Смерічка" пустила в нашу землю, людські серця глибоке коріння.

З якогось часу обласна філармонія почала вести переговори з окремими учас-

никами ансамблю. Левко, Василь та я приватно з Вишницею не заохотили. На професійну сцену подалася лише Софія Ротару, яка включила до свого репертуару чимало наших пісень. Це, крім "Червоної руті", "Водограю", "Відлуння твоїх кроків", "Залишені квіти", "У Карпатах ходить осінь" Левка Дутківського, згодом надійшла черга і до "Двох перстенів", "Пісні...", "Двох скрипок".

Але спокуса "великої сцени" взяла всім таку гору. З першого квітня, після довгих "торгів" і обіцянок з боку тодішнього заступника директора філармонії Фаліка, "Смерічка" офіційно почала вважатися колективом філармонії. День сміху обернувся для нас майже плачевно. Жодна з умов не була виконана. Попри все, любов до мистецтва та можливість нести зі сцени кращі твори естради примусили забути про тимчасові труднощі. Ми спалили мости до повернення у Вишницю на самодіяльну сцену. Попереду були нові зустрічі із самотнім і талановитим композитором Володимиром Івасюком.

По довгій перерві Володя зустрівся зі "Смерічкою" у Києві, де ми готувалися до відповідальних концертів. Натхненний, як завжди з гумором, він любив смачно посміятись і своєю веселістю заряджав інших; споряджений ластами і підводною рушницею, затримався з нами, щоб показати кілька нових пісень, хоча його чекали у Бердянську, на батьківщині матері, батьки.

У Київській філармонії є дуже гарний старовинний зал і чудовий рояль, не знаю, який вигляд має той зал після реконструкції зараз, але коли Володя загравав нову пісню "Два перстені", він став у стократ краший. Ця пісня і понині у моєму репертуарі у віночку по-пурі на теми пісень "Смерічки". Там є і "Червона рута", "Водограй", "Золотоволоска", яку він чомусь не любив і завжди просив зняти її, не записувати на платівку, не співати на телебаченні, але на диво, ця пісня завжди подобалася людям, і понині приходять на сцену записки, листи, щоб виконати цю пісню або прислати ноти і слова.

Того ж літа в Криму проводив перший всесоюзний фестиваль "Кримські зорі", який пізніше перетворено у міжнародний, і на закінчення його до Сімферополя засмаглий, чорний як негр, приїхав Володя. Колектив поїхав додому поїздом, а я і Володя летіли літаком. Ми поспішали вулицями полуденного, спекотливого міста до філармонії, у прохолодний затишок залу, де було комфортно. На той час у мене було кілька задумів по вокалу, по манері виконання голосового діапазону, і я вдячний йому, що у скрутний момент одержав потрібну пораду і допомогу.

Раптом він своїми немусичними пальцями зробив стрімкий пасаж на фортепіано і заспівав нову пісню, яку я, на жаль, не заспівав:

Коли між нами не було нічого...

То був уже новий Володя. Відчувалася філософія як у віршах, так і у музиці, тонке відображення високих нюансів любові, переживань пронизувало твір невидимими променями справжньої поезії, поезії-музики.

Володя з сестрою Галиною перевелися на навчання до Львова. Наші зустрічі стали нечастими. Доля залишилася до нас прихильною. І він попросив нас допомогти в організації концерту для студентів Львівського медінституту.

Число 13 мала квартира у Львові, куди Володя невдовзі переїхав, вступивши до тамтешньої консерваторії і заодно закінчуючи медінститут. Незважаючи на свою так звану "нещасливість", воно не принесло студентові-композитору несподіваних прикрас. Навпаки, зі Львовом пов'язаний більш плідний період його творчості. Що могло дати навчання у Чернівцях? Одні неприємності. Його натура не вклада-

ла у звичні рамки вузу, надто вже "випирала" пристрасть до творчості. Нікому не секрет, що навіть до медінституту, крім людей, покликаних до медицини, приймають спортсменів і артистів, на різні необхідні випадки. Володя був приємним винятком, по-справжньому творчою людиною, якій наука давалася також легко. Це зможе підтвердити кожен з викладачів інституту, що зараз живі-здорові. Однак вчитися йому було важко. Вислів "у своєму краї пророків нема" спрацював безвідмовно. Популярність композитора і клопоти звичайного студента зжитися не могли, були добрим підґрунтям для заздрісників. Дехто аж надто ревниво дбав за честь вузу, замість любові і доброзичливості створював йому байдужість, а почасти і відверте глузування з покликання. А у Львові Володя чекали умови, сприятливі для закінчення інституту і вступу до консерваторії. Табличка з цифрою 13 на дверях його квартири вигідно підкреслювала "справжню турботу" про талант.

І ось під вечір ми виїхали у напрямку Галичини. Першою перешкодою на шляху був міст через бурхливий Черемош. Ни-

Володимир Івасюк та Софія Ротару під час концерту. Фото з музею Володимира Івасюка, м. Чернівці

нішнього мосту з Вишниці на Кути ще не було, транспорт, навіть пасажирський, йшов убрід. Ніколи не забути відчуття, коли переповнений автобус натужно долав дикий опір води, перевалювався з каменя на камінь і досить прозоро обіцяв перекинутися. Ще скоріше мав загложити двигун. Не одному з нас, як ми згодом дізнавалися, думалося: "Зупинись техніка посеред течії — прощай, щасливе майбутнє ансамблю". На щастя, все обійшлося гаразд, але шлях "Смерічки" потім був не з легких, схожим на дорогу через оспіваний Черемош.

Древній Львів зустрів ніби трохи похмуро. Згодом ми переконалися, що за його похмурістю, як у людей, ховається не підробна краса і велика щирість. Люди міста Лева зустріли наш виступ, ба ще раніше прибуття, несподівано приязно. Концерт проходив в академічному театрі імені М. Заньковецької. Ставлення львів'ян до ансамблю ми зауважили вже з того, що до зали було ніяк пройти. Перед диверма юрилися сотні людей. На сторожі нашої безпеки стояв наряд міліції. Вдавалися до службових заходів. Любов до улюблених артистів прокладала дорогу ще не через такі "пробки". Ця любов часто супроводжувалася дружніми оплесками. Концерт, що називається, пройшов "на ура". Наприкінці спалахнули справжні овації, особливо після того, коли на сцену вийшов Володя. Вдячність публіки невдовзі змусила взагалі забути про тимчасові наші труднощі. Це

найвища оцінка, яку тільки може бажати собі служитель сцени. Вона не зрівняється навіть з найвищими відзнаками і захвалюваннями преси.

Не можу не пригадати виступ "Смерічки" після присвоєння їй обласної комсомольської премії ім. Героя Радянського Союзу Кузьми Галкіна. 1972 рік. Звітний концерт з нагоди знаменної події. Проведення його пропонувалося в актовому залі університету. Ще задовго до концерту п'ятачок по сусідству був заповнений ущент. Найбільш енергійні шанувальники "Смерічки" рвуться у двері. Чергові з обкому комсомолу розгублені. Зал не може вмістити навіть п'ятої частини бажаючих. Якись спритники почали дертися на другий поверх, аби проникнути всередину через розбите вікно по водостічній ринві. Досі не пам'ятаю яким чином, все-таки мені вдалося пройти крізь двері. Найкраще було, звичайно, сховатися у тиші роздягальні. Відносний, звичайно, бо зовсім поруч інструктор обкому комсомолу викликав наряд міліції, а наша чергова адміністратор ще не приїхала, та чи допомогла б і вона навести порядок. Відсутність квитків і малі розміри залу — навряд чи такі аргументи поділяли б на бажаючих потрапити на концерт.

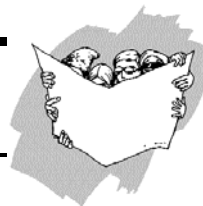
Невдовзі у засклені двері службового входу постукав розпашілий Володя Івасюк. Не знаючи його в обличчя, чергова навідріз відмовилася його впускати. Довелося все пояснити. Композитор зайшов до середини без жодного гудзика на пласці. Сестра Галя стукала йому крок у крок. "Що ж то діється, діду — запитав він зі своїм традиційним зверненням, — так, чого доброго, солістів навіть не пропустять. Ви всі у зборі?".

Невдоволення у голосі не було. Володя радів прихильності глядачів, але не тією радістю, яка заважає людині бачити різницю між прихильником "за переконаннями" і "за модою".

Володимир Івасюк був переконаний, що справжня цінність ансамблю перебуває у прямій залежності від тривалості глядацької любові. Ділив публіку на секундних і справжніх, котрі не відкидаються від улюбленого колективу навіть тоді, коли загаль скидає його з п'єдесталу, на який сам же і зніс. До творців сценічного дива прихильники часто ставляться сліпо. Ці прихильники приходять і пропадають, до зали веде кожного менше потяг, більше — мода, тотальне визнання або ж випадковість. Вмостившись зручніше у кріслі, вони хочуть — і край тут! — чути лише те, що їм до вподоби, не роблячи знижок, але Володя ніколи не йшов і не радив нам іти на компроміс із глядачем. Передусім — мистецтво. А воно — річ примхлива, виключає з себе "золоту серединку", названу кимось рятівною.

Володимира Івасюка визнавали як талановитого композитора і водночас любими. Не кожному дано поєднувати в собі часто діаметральні поняття. Йому вдавалося. Його оголошували "улюбленим", але він особисто такого підходу не сприймав. Шануючи любов і похвалу людей, яких цінував, автор "Червоної руті" досить поблажливо ставився до ажіотажу збоку. Володя добре знав про жорстокість глядача. Застілля, зустрічі, компліменти і часте зловживання спиртними напоями позначаються неодмінно на вимогливості до себе, призводять до переоцінки власних можливостей. Поволі ідея втрачає непересічні якості і прописується в межах досяжності. Непростимо боляче, коли поблажливості і вино взаємозв'язані.

...Що ж то робиться, діду? — промовив Володя, потираючи синець під лівим оком. Обернувшись до сестри, він додав, — ось тобі, Галя, і "Смерічка"! Ти коли-небудь сподівалася на подібне?!...". Це був не тільки успіх "Смерічки". Можливо, лише на третину. Дві частини його Володя міг приписати собі, своїм пісням, за які часом одержуєш синці і втрачаєш гудзики...

РЕФЛЕКСІЇ

ДОЗВОЛЬТЕ НЕ ПОГОДИТИСЬ!

З олівцем у руках прочитала статтю Євгена Ґолибарда “ $\sqrt{9} + 9 + 92 + 7$ ”. Якщо послуговуватися висловом Сократа “Я знаю тільки те, що я нічого не знаю”, то будь-яка наука, тобто дослідження сталих зв’язків між явищами природи, не має сенсу. Але науки все ж існують і мають такі вагомі здобутки як “приборкання” електрики, радіохвиль тощо. Із цього можна зробити висновок: Сократ теж не завжди правий, і будь-яка істина буває справедливою лише у конкретних межах.

Переходячи до Вашої статті, можу сказати, що з більшістю її положень я погоджуюся, але для мене неприйнятно, коли людина власне незнання якоїсь проблеми видає за факт, не відомий науці, тим паче пояснює його за допомогою містики. Принагідно зауважу — саме на застосуванні напівлжі-напівправди або “знань-незнань” зараз дуже поширені міркування й доказ існування Бога. Такий підхід цілком спрацьовує у середовищі людей, котрі мають освіту в межах середньої школи, та ще й на три бали. Я ж маю одну із кращих освіт свого часу з точних наук, закінчила Новосибірський університет у 1973 році, за фахом цитолог-генетик. Якщо Ви чесний журналіст, думаю, слід давно відомі факти довести до читацької аудиторії поважної газети “Слово Просвіти”.

Цитую: “Впродовж історії людства на кожні 100 дівчаток народжується 106 хлопчиків. Чому... залишається невідомим”. Пояснення таке: жіночий генотип відрізняється од чоловічого лише однією хромосомою: у жінок — X, у чоловіків — Y. X-хромосома більша за Y-хромосому, дець на 6% важча, отже, саме тому хлопчиків народжується більше: сперматозоїди із Y-хромосомою легші й швидше досягають мети, тобто яйцеклітини. До речі, саме тому в міцних чоловіків здебільшого народжуються дівчатка, а хлопці — у більш старих і кволих батьків. Але люди, не знаючи цього закону генетики, сприймають народження дівчинки іноді як ганьбу й нещастя. Зараз у світі загальна кількість чоловіків перевищує жінок на 32 мільйони (“Географія світу” за 1998 р.), і це незважаючи на те, що жінки живуть довше. Молодих дівчат взагалі набагато менше за парубків, але постійні війни, загибель від п’янок та застуд дуже змінюють демографію.

Те, що напередодні війни хлопчиків народжується набагато більше, наскільки мені відомо, не має наукового підтвердження — звичайні бабські плітки.

Відкіля з’явилася “винятковість” цифри 7 — загальновідомо. Небесна система Птолемея нараховувала 7 небесних тіл, включаючи Сонце, Місяць і 5 “блукаючих” світил, які завдяки нестабільності положення отримали назву “планети”. Ця система вважалася доведеною впродовж 1000 років, отже, вона була загальновідомою і возвела на п’єдестал “винятковості” цифру “7”.

Конфігурація арабських цифр теж не має нічого містичного, а виходить із суто математичних потреб, бо заснована на фігурах, що мають відповідну кількість кутів: одиниця — один кут, двійка (у вигляді Z) — два кути, і т. д.

Щодо простих чисел у математиці, вони зустрічаються скрізь, від 0 до безкінечності, не підпадаючи під якусь залежність од правил.

Погоджуюсь із розподілом суспільства на 3% святих, 9% — активних діячів, 81% — загалу на 7% божевільних. Але хочу звернути Вашу увагу на те, що такий саме розподіл спостерігається у будь-якій популяції тварин.

Отже, такий розподіл цілком природний, нормальний, гарантує тривалість існування суспільства, держави. Оскільки, що б сталося, якби божевільних було 81%? Чи святих, котрі тільки проповідують і віщують, але не працюють? Скажу більше: ці 81% — запорука стабільності країни, водночас “скриня”, звідкіля беруться і святі, і божевільні, й “провідники”. Тому не слід ставитися зневажливо до людей, яких саме і звать високим словом “НАРОД”. Саме тому я принципово проти терміну “елітність”, бо він не несе нічого доброго, крім відірваності од народу, забуття власних коренів. А на провідниках і святих лежить відповідальність за освіту, загальний рівень народу.

Усі зміни, які проходять у суспільстві, можна спостерігати, якщо докладно прочитати “теорію популяції” у підручнику генетики.

Поняття “нація” вже напругу пов’язано із генетикою, а усвідомлення крайностями національних традицій, які були намертво забуті й навмисно вивернулися впродовж століть, — мета інтелігенції сучасної України. Я теж докладаю до цього свої зусилля.

Ірина МОЛЧАНОВА,

цитолог-генетик, м. Маріуполь

фото П. Гончара

БОРОТИСЯ ЗА ПІСНЮ!

Доброго здоров’я, шановна редакція “Слова Просвіти”. Не можу не відгукнутися на Ваше запрошення до розмови на тему “Хто захистить українську пісню?”

Неймовірна мелодійність пісень українського етносу зачаровує інші народи світу. “Українські пісні та думи своєю величчю і поетичним змістом захоплюють увесь світ” (Степан Рудницький). Українська пісня, за словами Луначарського, “найзапашніша гілка на дереві світової культури”.

Є така притча. Святий Миколай зібрав дітей від усіх народів світу, щоб обдарувати їх. Коли все було роздано, він несподівано побачив хлопчика, який остеронь тихенько молився і тому залишився без подарунку. “Що ж робити?” “А ти подаруй йому пісню” — почув Миколай голос Бога. Ось чому українська пісня — це Божа пісня.

Наш народ піснею, а не зброєю завоював собі світове визнання. Хоча ми знаємо з історії, що і нашу пісню нерідко привласнював “старший”-молдшій “брат”. В одній із передач радіожурналу “Слово” повідомлялося, що український народ створив понад 300 тисяч пісень різного жанру. Цим фактом повністю підтверджується оцінка композитором П. Чайковським українського народу як музикально обдарованого, на відміну од інших народів, серед яких талановитими можуть бути лише окремі їхні представники.

Не можу не згадати випадку, який трапився зі мною в Ірані. Працюючи в цій країні близько трьох років, я завжди возив із собою записи українських народних та деяких естрадних пісень на аудіокасетах. Коли мої знайомі іранці почувли вперше наші пісні, то не піднялись, доки не переслухали

все, що в мене було записано. Один із них сказав, що це музика сирен, про яку повідомляють грецькі міфи. Тільки така музика могла зачарувати древніх греків та інших мандрівників, які потрапляли в Північне Причорномор’я.

А ще один випадок в Якутії, де мені довелося працювати після Ірану, зворушив мене до глибини душі. Один із моїх колег із характерним “москвинським” прізвиськом типу Ковальов, який народився в Сибіру, ніколи не бачив України і не знав української мови, почувши пісню “Повій, вітре, в Україну”, сів біля магніфона і заплакав. Він так і не зміг пояснити причину своєї поведінки, лише пізніше згадав, що коли був дуже маленьким, то цю пісню часто співала його бабуся. Між іншим, він дуже сердився, коли його називали “москалем”: “Я сибіряк, а москалі живуть на захід від Ура-

ЧИТАЧ ПРОДОВЖУЄ РОЗМОВУ

лу!”
Різницю між москвинською і українською музичною культурою чітко підмітив російський патріот Ніколай Трубецькой: “Значна частина великоруських народних пісень, в т. ч. обрядових і весільних, складені в так званій “п’ятитонній” або “індокайтайській” гамі... Ця гама існує, причому як єдина, у тюркських племен басейну Волги і Ками, далі у башкирів, у сибірських татар, у тюрків Туркестану, у всіх монголів... У малоросів ця гама зустрічається дуже рідко... у інших слов’ян відмічені поодинокі випадки її застосування” (Голубенко П. Україна та Росія в контексті культурних відносин. К. 1993).

Сучасна російська естрада музика в основному базується на українській музичній культурі, яку москвини віками активно запозичували від асимільованого українського населення Курщини, Воронежчини, Кубані та ін. Але колонізований український інформаційний простір чужою мовою зомбує нашу молодь: мовляв, українська культура, мова, пісні гірші російських.

Як змінити ситуацію на краще? Боротися. Кожен патріот України, просвітянин мусить знайти доступні йому способи боротьби з поневоленням.

Ваші публікації в “Слові Просвіти” якрз і є одним із методів цієї боротьби.

З повагою

Володимир ВІТЕНКО,
м. Ужгород

ЛЮДИ ПРО ЛЮДЕЙ

Шевчук...

— *Раніше, пані Катерино, вишивки широко використовувалися в одязі. Пам’ятаєте, колись в самісінському центрі Києва, на площі Льва Толстого, був магазин “Українська вишивка”? Я там булово годинами простоявав, милувався вишивками. І сорочку там собі придбав...*

— Щоб вишивання було еталоном прекрасного, воно обов’язково повинно мати, так би мовити, своє ім’я і свою адресу. Адже кожна область, кожен район, а часто навіть і окремі села в Україні віддавали перевагу своїм місцевим вишивкам. Ось ваша вишивана сорочка, пане Анатолію, на моє переконання, належить до чернігівської школи. Дуже файна вишиванка, мені до вподоби.

...Є люди, які все життя моляться єдиному Богові, незважаючи на те, що суспільство міняє ікони. До таких одновірців належить і вчителька Київської школи-інтернату № 26 Катерина Романенко. Справжня берегиня національних традицій, яку люблять і квіти, і діти.

Спілкувався
Анатолій ТУРКЕНЯ,
член столичного товариства
“Чернігівське земляцтво”

УЧИТЕЛЬКА, ЯКУ ЛЮБЛЯТЬ КВІТИ І ДІТИ

*Боже, великий, єдиний,
Нам Україну храни,
Волі і світу промінням
Ти її осіни.*

— Цей духовний гімн “Молитва за Україну” я співала, коли вишивала рушник “Христос Воскрес!” — усміхаючись, зізнається Катерина Романенко. Стоїть у вишиванці серед гурту хлопчиків і дівчаток побіля одного зі стендів персональної виставки робіт у конференц-залі Національної бібліотеки України імені В. Вернадського. Уважно слухають її зачаровані дітлахи.

“Молитву” написав понад 100 років тому український письменник, педагог і громадський діяч, виходець із Чернігівщини, родом із села Переходівка Ніжинського району, Олександр Кониський, талантом якого я захоплююсь, — продовжує пані Катерина. — Як в мене провідні теми? Духовність, рідне слово, Україна, її славні дочки й сини. І це намагаюсь прищепити учням Київської школи-інтернату № 26, у якій я понад 35 років викладаю українську мову і літературу, веду уроки вишивання. А мета цієї виставки полягала в

здаються нам побутові клопоти, гонитва за грішми, престижними автомобілями. Упродовж десятиріч безжалісно нищилися культурі споруди і пам’ятки мистецтва.

— *Тридцять років тому ви вперше, пані Катерино, взяли вишивальну голку...*

— Так. Але тому, аби вкласти посильний внесок у справу вивчення і популяризації української народної художньої вишивки. Тут і моя “Шевченкіана”, й ікони... Я п’ятнадцять їх представила. Одна з великих наших бід — втрата віри в Бога, втрата розуміння гріховності. Людина без віри, без остраху Божого спроможна на будь-які гріховні вчинки. Якими дріб’язковими

ЧОРНИЙ ПІАР

Наразі можна тільки здогадуватися, скільки коштував "лист" його замовникам і авторам — псевдопослання Віктора Ющенка про його стосунки з Юлією Тимошенко відправляли через "Укрпошту". На аркуші високоякісного крейдяного паперу — фото лідера "Нашої України", логотип і гасло блоку. І текст, стилістика якого спочатку нагадує Ющенкову. Далі ж ідуть відверто шаржовані пасажі: "мені, визнаному Символу і Надії Нації", "після того, як вся брудна робота була зроблена, пані Тимошенко повністю вичерпала свою корисність", "для нашої боротьби Юлія Тимошенко приносила набагато більше користі, перебуваючи в Лук'янівському ізоляторі" і таке інше. Як би не коментували дії Віктора Ющенка, його важко запідозрити в манії величчя і, м'яко кажучи, непродуманості публічних виступів. Тим паче, таких: "Сам факт її [Тимошенко] іс-

«Я ВАМ ПИШУ...»

"Відкритий лист виборцям "Нашої України", якого вони знайшли в поштових скриньках, до "Нашої України" не має жодного відношення — парламентська комісія і правоохоронні органи ще мають з'ясувати походження фальшивки.

нування може завадити мені стати Президентом!", "повернувшись в Лук'янівський ізолятор, Тимошенко перестане бути проблемою і, навпаки, стане частиною її рішення", "в ім'я Національного Відродження, — жодні жертви не можуть вважатися надмірними".

Загалом увесь лист пронизаний темою "погані Юлі" і "хорошого Ющенка". Він, після прочитання листа непосвяченими, постає в їхній уяві щонайменше не джентльменом і зовсім нехорошим. Мета провокації зрозуміла: на старті президентської кампанії розвести опозицію по різні боки барикади.

На щастя, в більшості адреса-

тів "листа" вистачило глузду сприйняти його саме як чорний піар. Який, коли поміркувати, більше працює проти самих прихованих авторів послання, а не проти того, кого мали на меті скомпromетувати. Зіпсувати імідж намагаються не слабким опонентам, а тим, хто справді сильний.

З'ясувати ж відправника, взагалі-то, не така вже й "місія неможлива" — засобами тієї ж "Укрпошти". Тільки навряд чи варто сприймати "лист" як останній в низці провокацій — президентська кампанія щойно розпочала-

•

ЧИТАЧ ПРОДОВЖУЄ РОЗМОВУ

НЕ ВІРТЕ ПРОВОКАЦІЯМ!

Вчора чоловік приніс з Майдану Незалежності листівку — начебто лист Віктора Ющенка. Ми не можемо розглядати її інакше, як провокацію. Тут одномоментно обито брудом одразу двох опонентів влади: Тимошенко та Ющенка. Але приписано це все самому Віктору Андрійовичу. Ми навіть думки не допускаємо, що справді він це міг зробити. Дурниці.

Гадаю, що залишати такі речі без відповіді не можна — це самотубство.

На жаль, дуже багато людей "ковтає" все, що їм пропонує влада. А влада активна. Потім з такими людьми про щось розмовляти, в чомусь переконувати неможливо. Перед вами глуха стіна. І це перед виборами. Владна кампанія розпочалася.

За рік до попередніх виборів убили В. Чорновола. Тепер їм заважає "сам факт існування" пані Юлії.

Мовчки спостерігати та ковтати відверту брехню неможливо. А з наближенням 9 березня над пані Юлією нависає справжня загроза. Знаю, профіль Вашої газети дещо віддалений од політики. Більше тяжіє до культури. Але якщо програємо вибори, боюся, що настануть часи, коли треба буде писати зовсім про іншу культуру.

З повагою

О. РАДЧЕНКО,
м. Київ

ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

ЗА ПОХІД НА МАСОВУ АКЦІЮ МОЖНА ЗАРОБИТИ 20 ГРИВЕНЬ

В історії вітчизняної мітингоманії був період, коли на масові акції ходили "за так", зі спортивної чи патріотичної цікавості — в часи визвольних змагань. Тоді вчорашні дисиденти і ті, з ким пов'язували ідею державної незалежності, збирали на стадіонах і площах аншлаги. Потім на мітинги організовували національно свідомих чи не дуже студентів — задля масовості.

Сьогодні чимало мітингів поставлено на комерційну основу, гонорар за участь — не бозна-який, але принаймні на похід до "Мак-Дональдса" чи бодай пляшку пива вистачить. У партіях зазвичай обурюються на спроби дізнатися ціну ідеологічної відданості учасників масових акцій. Хоч, якщо виходити з міркування, що час — це гроші, то чому ними не може бути мітинговий час?

Секретар ЦК КПУ Валерій Мишура сказав, що моє запитання "провокаційне і некоректне".

— З бюджету на наші мітинги не беремо ні копійки!

— Чудово. А людям, що приїжджають протестувати до столиці, повертаєте гроші за дорогу?

— Може, комусь і повертаємо, а комусь і ні.

Другий заступник київського міського комітету КПУ Сергій Мнацаканов повідомив, що в протестних акціях можуть взяти участь від 7000 до 10000 комуністів, переважно, людей пенсійного і передпенсійного віку:

— Надто, якщо акція відбувається у робочий день. Ті, хто працюють, вийшовши на неї, можуть втратити роботу.

— Учасників акції стимулюють матеріально?

— Ну що ви! Єдиний стимул — це ідейні переконання.

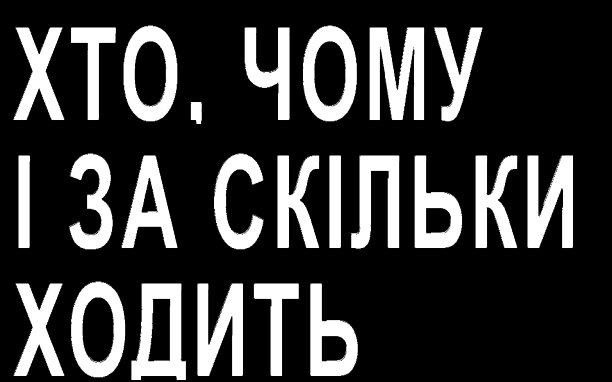
— Але за ідейні переконання з Житомира до Києва на мітинг не доїдеш.

— Послухайте, вам ніхто не скаже про гроші. Може, перша особа партії скаже. Хоч наша партія незацікавлена у наданні такої інформації.

В офісі "Батьківщини" телефонну слухавку взяв її виконавчий секретар Арнольд Радовиць. Він сказав, що інформація про організаційно-фінансовий бік мітингів "є суто конфіденційною, і ми дамо її лише тоді, коли Турчинов дасть добро". І взагалі — може, я з СБУ, чо-

На площі людей виводить патріотизм, соціальна незахищеність, порушення владою законів. Але деякі партії купують страйкарів.

ХТО, ЧОМУ І ЗА СКІЛЬКИ ХОДИТЬ НА МІТИНГИ?

му "Батьківщина" має ділитися зі мною своїми партійними таємницями?

— Принаймні, скільки партійців беруть участь у спільних акціях протесту?

— Яких?

— Наприклад, тих, що за компанію з "Нашою Україною", іншими членами "четвірки".

— Це теж конфіденційна інформація. "Наша Україна", до речі, дуже погано з організацією людей працює. Потім кажуть "ми пахалі", а насправді "паше" наша партія.

Ця ж партія найчастіше "паше" фінансовим донором, коли йдеться про покриття дорожньо-транспортних витрат представників регіонів, які з'їжджаються до Києва за покликком серця і лідерів трійки.

В офісі Української Народної Партії (вчорашній УНР Костенка) дали зрозуміти, що гроші за участь у мітингах — це секрет Полішинеля.

— Усі знають, що "Батьківщина", "Яблуко" чи УНКП (націонал-консерватори) платять мітингувачам — від 8 до 20 гривень, — поділився спостереженнями Микола Бичек, голова Шевченківської районної організації УНП.

— Скільки платить УНП?

— Ніскільки. Члени УНП вихо-

дять на мітинги безкоштовно. Наші витрати під час масових акцій стосуються лише виготовлення транспарантів, пов'язок тощо. Це невеликі гроші — у нас є професійний художник, за виготовлення чорнобілого транспаранта він отримує 5 грн, кольорового — 7. Плюс кошти на купівлю тканини, фанери тощо.

— Скільки людей УНП може організувати на мітинги?

— Під час осінньої акції протесту з Києва було 600 людей, вони йшли організованою колоною. Тоді брали участь і молоді люди, і середнього віку, і старші. На дрібніші акції місцевого значення приходять переважно студенти і пенсіонери.

"НЕМАЄ ЖОДНОЇ ПАРТІЇ З ПРОЗОРОЮ ФІНАНСОВОЮ ПОЛІТИКОЮ"

У СДПУ(о) з ентузіазмом поцікавилися: — Ви хочете в нашому мітингу участь взяти?

— Ні, дізнатися, хто бере участь у ваших мітингах — свого часу ваша партія організовувала акції на підтримку Президента.

— Зараз відсутня людина, що могла б із вами про це поговорити.

Людина була відсутня і під час наступних моїх спроб з'ясувати питання.

Народний депутат Анатолій Грязев (Соціалістична партія) на запитання про партійні фінанси відповів так: — У нас зовсім немає грошей, ми не медведчуки. Живемо на внески, хоч на останньому з'їзді вирішили і їх не збирати — у людей немає жодних прибутків. На рік обласна київська організація витрачає десь 500-700 гривень. А мітинги організовуємо за рахунок не коштів, а ентузіазму.

Олександр Черненко, речник Комітету Виборців України, який недавно здійснював моніторинг українських партій:

— У нашому законодавстві немає заборони стосовно плати за участь в акціях протесту. Хоч є, звичайно, певні моральні застереження. Можу сказати, що напевне не чув, аби комуністична партія чи ті, що входять до блоку "Наша Україна", платили своїм людям за участь у мітингах.

Заборона стосується використання державних коштів на якісь політичні заходи. Такі випадки були, коли паралельно з мітингами опозиції прокотилися акції на підтримку влади від НДП, "Регіонів" та інших пропрезидентських партій. У нас немає прямих свідчень про пряме використання коштів бюджету, але відомо, що залучався

державний транспорт для проведення мітингів, а це порушення.

— Назвіть орієнтовний кошторис масової акції.

— Якщо говорити про Київ, то "вартість" одного учасника — майже 50 доларів, якщо він приїхав до столиці з регіону. Не йдеться про те, що ці гроші він отримав особисто — кошти йдуть на листівки, транспаранти, проїзд. Звичайно, це суб'єктивні розрахунки. У регіонах акція значно дешевша — долар-два на людину.

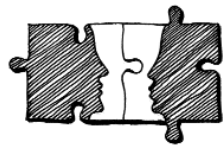
Та є проблема в тому, що бага-

був минулий зимово-весняний сезон. Перед парламентськими виборами хлопці-дівчата заробляли по 10-15 гривень на душу за участь у мітингу на підтримку демократичних ідеалів. Траплялося, що ідеали підтримували під гаслами партій-антагоністів. Носії транспарантів могли отримати і 25 гривень. Це в столиці.

У регіонах тарифи менші — наприклад, коли два роки тому едеки "всенародно підтримували Президента", вчителям, заздалегідь привезеним до обласних центрів з районів, перепадало по 5 гривень — за кількогодинне стовбищення на холоді.

Майбутні акції протесту опозиції, на думку Олександра Черненка, як і ті, що проводитимуть провладні партії на підтримку "гаранта", не будуть дуже дорогими — усім треба приберегти кошти для майбутніх президентських виборів.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ТОЧКА ЗОРУ

Не боюся, але серйозно побоююсь того, що Московський патріархат перейде на григоріанський календар раніше від Київського патріархату. І тоді створиться ситуація ще глупотніша од нинішньої.

Про цю проблему, розв'язання якої кінце не обидне — і то вкрай терміново! — пишу од 11 лютого 1995 року (ось вже і ювілей “на носі”). Саме тоді, чи не вперше у сучасній вітчизняній публіцистиці поставив питання: “За яким календарем житимемо?” Бо життя водночас за двома календарями — григоріанським і юліанським, подвійне відзначення нового року (а вже тепер бачимо і подвійне святкування Різдва) — це очевидний анахронізм, який тільки на перший погляд видається дрібницею.

Коли Церква силою більшовицького невігластва і ленінсько-чекістської жорстокості була “відділена” од держави, така подвійність виміру часу могла бути якоюсь мірою виправдана відокремленістю світу православного мислення від мислення категоріями комуністичної брехні та лицемірства.

Нині, коли в діючій Конституції незалежної України читаємо такі високі слова: “...усвідомлюючи відповідальність перед Богом, власною совістю, попередніми, нинішніми та прийдешніми поколіннями,” — то це підтверджує той звершений історичний факт, що Основний Закон Держави визнає громадян держави підданими Бога, а отже визнає Церкву як суспільну, громадську, духовно-світську організацію і важливий

елемент державного устрою.

Подвійність виміру часу — це не дрібниця; пояснення цієї подвійності так званою традицією — не витримує жодної критики. Із сумом треба визнати, що подвійність (і не тільки у вимірі календарному) стала елементом нашої свідомості. Наявність двох стилів у виз-

одне, для так званих простих (читай — чесних!) громадян — інше?

Дві системи різних можливостей, дві державні мови, дві України — східна і західна, дві Церкви — московська і українська, дві правди про істинний стан речей в державі, дві статистики, два календарі — старий і новий, два век-

переходите на нормальний світовий календар? Адже цей анахронізм стримує наш рух у світову цивілізовану спільноту і, певним чином, знижує довіря до нас”. Відповідь була: “Паства не готова”.

А тим часом, ширяться чутки про перегляд деяких дотеперішніх постулатів у патріарших палатах Мос-

ріод візиту Святішого Отця Івана Павла II до Києва і Львова.

Московсько-російська Церква завжди була і залишається, передусім, організацією ідеологічною, яка стояла і стоїть на сторожі політичних, імперських інтересів Кремля. Саме тому перехід цієї Церкви на новий стиль визначення часу (якби він зараз відбувся) був би ще одним відчутним ударом по незалежності України.

Адже тоді б і Українській Церкві Київського Патріархату довелося переходити слідом (!) за Москвою, ще раз добровільно визнаючи свою залежність, вторинність, додаючи нових аргументів апологетам МП, котрі намагаються переконати світ у неканонічності УПЦ КП.

А вони таки перейдуть. У “Рік Росії в Україні”. І паства не чичиркне. Шкода тільки (якщо таке трапиться), що саме українська Церква, яка є частиною цієї пастви, йде у глупотю.

ОЛИБАРД

● P. S. Минулий тиждень, так само, як і щороку в ці дні, у Католицькій Церкві був тиждень молитов за єдність християн. До київських храмів приходили на спільну молитву православні, англікани, лютерани, адвентисти... Разом з католиками молилися за мир, спокій і щоб — як сказано в святому Письмі, — “була одна вівчарня і один пастир”.

На цих спільних молитвах ніколи не буває лише священиків Російської Церкви, хоча запрошення їм надсилають...

НА КОГО ВІН ПРАЦЮЄ?

Перед Новим роком отримали новорічні вітання від нашого Президента. Шкодуємо, що викинули на смітник, а треба було б відіслати це привітання йому. Та шкода конверта.

Хотілося його запитати, чи він і справді не знає, як живе простий люд, особливо пенсіонери і безробітні, які йому довірили на виборах, коли він говорив, що то тільки вчився керувати, а тепер вже по-справжньому буде працювати. Країна доведена до зубожіння.

А чи знає Леонід Данилович, скільки нашого люду, в основному молодого віку, тиняється зарубіжними країнами по заробітках і як їм там живеться? А куди попадають наші найкращі молоді жінки та дівчата?

Боляче дивитися на дітей-жебраків, що й до школи не ходять. І це ж не лише на периферії, а й у київських підземних переходах їх достатньо.

Та до чого ж він довів Україну і її роботящий люд! Боляче дивитися на молодих людей, які на ринках працюють реалізаторами... А цій ще молоді треба родити і ростити дітей. Яке ж

Фото Т. Карлінської

ЦЕРКВА —
ЦЕ ОРГАНІЗАЦІЯ СУСПІЛЬНА

наченні часу (старого і нового) є звичайним рудиментом комуністичної епохи, яка будувала свою ідеологію на двозначностях, на двох правдах, на подвійності оцінок життя. І тому щороку (і без сорому!) спостерігаємо цей шедевр абсурду — старий новий рік.

Поставимо собі запитання: кому вигідно, щоб в Україні надалі тривало існування двох різних стандартів життя? Для корумповано-кримінальної верхівки —

тори політики — на захід і на схід (хоча й тут все шито білими нитками) — все це штучно створені межі поділу суспільства для реалізації доведеного до московської досконалості принципу поділяй і влада-рюй. Один “Рік Росії в Україні” чого вартий за масштабами свого лицемірства, підступності, подвійності!

Ще три роки тому спитав у Його Святості Патріарха Філарета: “Чому не

НА КОГО ВІН ПРАЦЮЄ?

КРИК ДУШІ

після цього буде потомство?

Шановна преса, допоможіть нашому “гаранту” спуститися на землю, ширше відкрити очі і подивитися, до чого доведена країна.

Зараз дуже багато говорять про накопичення коштів для пенсії. Подібне вже було, коли він говорив, що то тільки вчився керувати, а тепер вже по-справжньому буде працювати. Країна доведена до зубожіння.

Чому в нашій країні поділили народ на “чорних” і “білих”? Одні з них, ідучи на пенсію, отримують 80% від зарплати, а інші — 50%. І щоб не вище, як 135—140 грн. Мабусть, щоб не об’їлися. Невже пенсіонерам з держaparату і на пенсії треба більше і калорійніше їсти, ніж пенсіонеру “нижчої раси”?

Ніна ДУБИНА.

● м. Кобеляки Пдпавської обл.

Від редакції: Це лише один, але досить типовий з великої кількості подібних листів, на одну тему, які отримала газета у січні.

НАС ЧИТАЮТЬ
ВІЙСЬКОВИКИ

З особливою радістю отримуємо в редакції листи з трикутною печаткою “МО України. Лист військовослужб. строкової служби”.

Цього разу — від пана Юрія Худоби, який, судячи з усього, до життя ставиться серйозно, часу на дурниці не витрачає, працює над самовдосконаленням, закінчив технікум, а нині й у війську не марнується.

Саме через призму баченого в армії юнак вважає, що нашій газеті слід ширше висвітлювати обставини (в тому числі й подекуди нестерпні умови) служби строковиків, більше подавати матеріалів про культурно-виховний процес у молодіжному середовищі, виносити на шпальти реальні факти цього процесу.

Приємно було побачити в дописувачеві нашого однодумця (“живу українською національною ідеєю і вірю в благополуччя України”).

На думку Юрія, газеті не вистачає висвітлення діяльності (в тому числі внутрішньої) політичних партій і громадських організацій державницького спрямування.

Шановний пане Юрію, судячи з підкреслених Вами суперрубрик, а також виходячи з Вашого бажання “реалізувати свої інтереси через участь у діяльності партії або громадської організації

ПРО ГАЗЕТУ

національно-патріотичного спрямування у сфері запобігання моральній і духовній деградації молоді”, Вам варто було б спробувати свої сили у репортерському відтворенні подій, які відбуваються на Ваших очах або за Вашою участю. Це можуть бути характерні (типові) сценки з життя, поточні інформації, епізодичні замальовки подій, випадків зі щоденної рутини.

Ясно, що ніхто не може стати Джеком Лондоном у 21—22 роки, але щоб їм стати потім, треба починати саме у ці роки. Отже, ми пропонуємо Вам надсилати свої дописи до редакції; можливо деякі з них виявляться вартими опублікування. Умова у нас лише одна: у дописах повинні бути неспростовні факти, чиста правда, дух доброти і справедливості.

Стефан КОСТКА

● До речі. Чи багато Ваших колег читають “Слово Просвіти”, чи наші публікації стають предметом обговорення? Які саме матеріали обговорювалися і які висловлювалися думки з цього приводу? Які публікації викликають сумнів і недовіру читачів, а яких найбільше очікують перед надходженням чергового числа? Чи (і як) використовуються опубліковані матеріали у навчально-виховній, ідеологічній, морально-психологічній підготовці воїнів? Пишіть. І нехай Ваша думка випереджає слово. Слово неспішне, обдумане.

МІКРОЕСЕ

«НА НАС ВИШИТІ
ХРЕСТИКОМ
СОРОЧКИ...»

Іноді прикро, коли кричиш і кличеш занадто емоційно й голосно: “Люди!!!”, а вони, почувши оклик, обов’язково злякаються і зроблять вигляд, що не почули.

Вони вже звикли бути не людьми. Вони — парафіян, електорат, козацтво, робітничий клас, українці, татари, галичани, п’ємонт, еліта, олігархи, мастодонти пера і ще якась худоба чи якісь, як ярличок на товарі, як ознака від розуму ближнього. І коли вони подумки об’єднують усі ці найрізноманітніші означення до одного букету, вони обов’язково назвуть його традиційною українською мальовничою культурою... і заплачуть. Заплачуть-заридують: їх культура їх же не влаштує, не по них буде одягнута, не ними написана.

Вони так і не навчилися читати, хоч і писали і читали цілі сторіччя між рядками. Вони так і жили, між рядками. Вони про безпосередність і щиросердність уже вичитують лише між рядками. Вони виробили звичку швидкого і розумного читання й забулися читати у ритмі свого серця і серцем.

І не встигне впасти сльоза з їхнього ока, й не встигну змигнути, коли побачу вже не “Слово Просвіти”, а слово від одного “пресвітера” і не вільну і соборну Україну, а собор для вільних від українського народу. Вони ще кажуть, що це не вони у всьому винні, а інші, ще гірші за них. Вони не хочуть змінитися, вони навіть забули, як бути здоровими. Вони вмирають від задухи та інфарктів у розквіті інтелектуальних і творчих сил, а їм пишуть “Дитинки” і “Школярики” і вчать правильно дихати і не жертви навіть на християнські свята м’яса. А вони крутять пальцем біля чола, завжди шанують тільки покійних (тому і великих) авторитетів від скальпелів і кажуть: “Як так у холодну воду? Та ми ж християни, не язичники, потомствені козаки, на нас вишиті хрестиком сорочки, на свята ми завжди їх одягаємо і на все готові, коли перваку вип’ємо!!! Ми не якісь там йоги-вегетаріанці, не якісь там невірні турки. Як так християнин-русич і без вина, і без горілки?...” Вони ніби не знають, що в Христа в Ізраїлі не було чаю, а тільки молоде вино і маца; і пили його учні молоде вино замість чаю-води, і їли опрісноки, як хліб... І просвітилися у п’ятдесятя ніч, коли були чистими душею і тілом. І не встигаєш дописати рядка, коли почуєш ще прикрішу новину: у Криму чубиться російськомовне й затуркане батюшками й отаманами неукраїнське козацтво і кримські татари за землю й межі.

І думаєш, що не існує меж без людини розумної: у природі без людини все раціонально співіснує і допомагає одне одному жити, проникаючи одне в одне...

Олександр КОВТУН,
с. Слобода Шаргородська,
Вінницької обл.

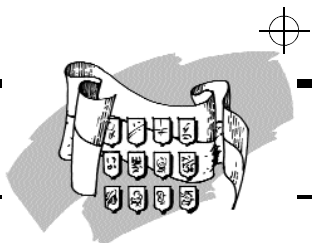

фото О. Кутляхметова

МУЗИ ПРИХИЛЬНІ ДО МІСТА НАД РОССЮ

НАШІ ТАЛАНТИ

У Білій Церкві плідно працює чималий гурт письменників, зокрема, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка Віктор Міняйло, Тетяна Шарова, Андрій Гудима, Анатолій Гай, Володимир Іванців, який очолює місцеву "Просвіту" та інші.

За кількістю закладів культури Біла Церква не поступається деяким обласним центрам. Так, наприклад, тут є п'ять шкіл мистецтв і шоста школа-філіал, де вчать обдаровані діти, які можуть виявити й розвинути свої здібності в музиці, живопису, вокалі та хореографії. У школі № 2 приділяють велику увагу музичному вихованню дітей. Її учні часто виступають у місті з концертами.

У школі № 3 створено ансамбль скрипалів і ансамбль домбрів, який дуже популярний у білоцерківців, а в школі № 4 вже кілька років існує камерний оркестр. Особливих успіхів досягла школа мистецтв № 5, де створено капелу бандуристів "Україночка", що вже тричі була лауреатом Міжнародних конкурсів. А вокально-інструментальний гурт "Юр'ївські вечорниці" з цієї ж школи отримав звання народного.

У нас чимало малювничих куточків, тому й не дивно, що масою й художників, імена яких відомі не лише в Білій Церкві, але й за її межами. Олександр Дмитренко, Володимир Кокорін, Олег Безвербний, Олександр Жарко — всі вони учасники міських і обласних виставок. Але крім них є ще чимало художників-аматорів, які виставля-

фото О. Кутляхметова

ють свої картини в залах краєзнавчого музею, а також у залі бібліотеки № 8. Цей зал, за відсутності у місті виставкового, щоразу надається для вернісажів. У бібліотеках постійно проводяться читачькі конференції, лекції і зустрічі з читачами. Їхніми послугами користуються понад 50 тисяч читачів. Адміністрація бібліотек організовує зустрічі з місцевими прозаїками і поетами, а також з їхніми колегами з Києва. Зокрема, щорічний фестиваль "Веселки над Россю" вийшов за рамки місцевого і вже торік мав назву "Веселки над Київщиною". Цікаво, що бібліотечні працівники не обмежуються професійною діяльністю. Їхній вокально-інструментальний гурт "Калина" відомий далеко за межами міста і вже має звання народного колективу.

Недалеко від берега річки Рось розташовано краєзнавчий музей, де організовують не лише виставки картин і творів прикладного народного мистецтва, а й книжкові виставки. Торік у музеї було організовано вернісаж, на якому було представлено колекцію метеликів, виставки воскових фігур.

Давні традиції має у Білій Церкві театральне мистецтво. Музично-

драматичний театр імені Саксаганського свою біографію пов'язує з творчістю видатного режисера, актора і викладача Леся Курбаса. Театральний колектив гідно представляє традиції своїх попередників. Лише протягом минулого півріччя режисером Віктором Восканяном було поставлено дві вистави "Хоч з мосту в воду головою" і "Матинаймика". Незабаром відбудеться прем'єра вистави "Неосвячене

рано 20 вистав вищезгаданої п'єси і 20 дитячих ранків. Успішно працює у нас Будинок художньої творчості та Будинок дитячої художньої творчості "Волошка", де учні й малеча можуть навчитися малювати, співати, танцювати, займатися декламацією, аеробікою. Особлива підготовка ведеться в місті до проведення Шевченківських днів. У Центральній бібліотеці міста відбирають учасників майбутнього конкурсу юних читачів "Шевченківська зоря". У ньому братимуть участь школярі і студентська молодь міста.

Цього року вже втретє за підтримки партії "Собор" голова Київського обласного жіночого товариства ім. Олени Теліги Олена Вовченко організовує обласний конкурс читців ім. Олени Теліги. У ньому брали участь 9 районів нашої області. Серед сімох переможців, які посіли призові місця, троє наших білоцерківців — Ірина Даниленко, Ольга Соломко і Юлія Юхименко.

Білоцерківський державний аграрний університет теж багато уваги приділяє всебічному культурному розвитку студентів, вихованню в них поваги і любові до рідної мови. Його студенти нещодавно стали переможцями III туру Міжнародного конкурсу з української мови ім. Петра Яценка. Студенти Інна Столбецька, Наталія Білобров і Олеся Хижняк посіли призові місця. До речі, в університеті створено факультет культури і мистецтва, де студенти можуть освоїти другу спеціальність. Тут організовано 12 колективів художньої самодіяльності, а чотири з них уже мають звання народних. Це народний духовий оркестр, народний драмтеатр, народний хор української пісні "Батьківська нива" та народний ансамбль бандуристів — неодноразові лауреати міжнародних фестивалів.

Звичайно, що місто, в якому стільки людей, пов'язано з літературою і мистецтвом, потребує створення Центру творчої інтелігенції. Питання про це вже неодноразово порушувалося в місцевій адміністрації. Хочеться сподіватися, що воно вирішуватиметься недовго. А вже переважна частина білоцерківців цікавляться мистецтвом і не є пасивними обивателями. Мабуть, тому й музи при-

ПОКЛИКАННЯ

СКУЛЬПТУРА НА ДОЛОНІ

"Ким ти хочеш стати, малий, коли виростеш?" — як часто ми звертаємося до дитини з таким запитанням, навіть не чекаючи на відповідь, бо вже заздалегідь вважаємо, що вона не варта нашої уваги. А даремно. Уста дитини промовляють істину, позаяк вона не втратила зв'язку із Творцем і напевне знає своє призначення.

Дитина росте, люди і події вносять корективи в її життя, все далі й далі відводячи вбік від уготованого для неї шляху. Десь на порозі юності, наче зірка, спалахує у підсвідомості: "Я хочу бути..." І знову чийсь прагматизм втручається у вибір, і на людину, як спокута за зраду дитячої мрії, навалюються ні з чим не зрівнянні блукання довгими лабіринтами Життя у пошуках свого шляху.

Майже тридцять років провів у такому пошуку герой моєї розповіді після того, як не наслідився переступити певний рубіж, коли опинився в стінах славнозвісної "Мухінки" — художньо-промислового училища. Йому показали роботи абітурієнтів. Як ж вони різні! Десь недосконала композиція, форми, недостатній рівень володіння матеріалом, але який політ думки, скільки індивідуальності. А от поліція з роботами тих самих юнаків, але вже випускників-дипломників. Бездоганні форми й композиція... Але чого їм усім бракує?... Зрозуміло, вони наче зроблені однією рукою!... Одним словом, олов'яні солдатики. До того ж, атлетичного юнака не захоплювала перспектива бути схожим на "юношей бледних с горячечным взором", що, мов сновиди, виринали з гіпсової куряви... На богомному житті вирішив поставити крапку і повернувшись з білокам'яної до рідної Білої Церкви, що на Київщині.

Мій співрозмовник пройшов типовий шлях типового законослухняного радянського юнака. Після школи — служба в Радянській Армії, Інститут цивільної авіації: престижний на той час факультет з гарною назвою ФАРОБ (факультет авіаційного радіоелектронного обладнання)... Але якщо талант — це діагноз, то хвороби явно невиліковної. Косою, сапою, розпеченим залізом з душі поета не витравити. Все одно проросте. І коли ми вже ведемо розмову про художника, то чи варто взагалі заповняти анкету: де, коли, ким працював і чим заробляв на хліб та скільки? Важливим було, є і залишиться тільки те, що створює та залишає по собі людина. Важливими

компромісів із власною совістю, не переносить відвертого хамства, брехні, і тому в побуті "незручний для використання". Та це, мабуть, стосується всіх талановитих людей. Вони не схожі на інших, і тому найчастіше ховаються в шкаралу, аби захиститися від безпардонних дотиків.

Отже, де б і ким не працював Ігор, руки його не нудьгували. Він робив моделі літаків, пробував себе у різьбленні, живопису, брав до рук пластилін, робив гротескові фігурки з пластики. Кожен витвір був бездоганим. Але все ж таки відчував, що це не його. Але немає злого, щоб на добре не вийшло. Руйнація колишньої системи, вимушене безробіття, яке доводить людей до відчаю... Ігор сьогодні розцінює все це як знак Божий. Скоріше за все увірвався терпець у Всевишнього, і він мусив зупинити того, хто заблукав у цьому житті. В екстремальних ситуаціях кожен веде себе по-різному: Ігор, замість того, щоб ятрити собі душу, почав м'яти глину. Кожен шматочок податливого матеріалу відгукувався на імпульси серця майстра. Квартиру поволі заселяли лицарі-запорожці, старі козарлюги, чарівне українське жіноцтво, помчали степом вершники, збіснули шаблі. Дивись на ці роботи — і наче поринаєш у минуле, чуєш, як доноситься здалеку:

*Гей, там на горі Січ іде!..
Гей, малиновий стяг несе,
Гей, малиновий, наше
славне товариство,
Гей, марширує — раз,
два, три...*

На глині й зупинився майстер, вибираючи матеріал. Припала до душі її оксамитова фактура і тілесний колір, що роблять творіння живими, теплими.

В образотворчому мистецтві, як і в літературі, багато чого вартий життєвий досвід і всебічна розвиненість. Зрілій людині є що сказати через своє мистецтво.

Сьогодні колекція художника налічує майже 200 маленьких шедеврів. Роботи різні за жанром, стилем виконання. Тут можна побачити зразки гротеску, академічної скульптури, але ніколи нічого подібного до сучасного народного, примітивного, наївного, маргінального мистецтва. Войченко скоріше імпресіоніст. Переважна більшість його робіт — це готові ескізи для паркових скульптур, фонтанних композицій, які нічим не поступаються широковідомим шедеврам визначних скульпторів минулого.

Галина НЕВІНЧАНА

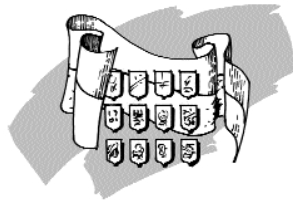
ОГОЛОШУЄМО КОНКУРС «ІСТОРІЯ І «ПРОСВІТА»

Дорогий читачу! У зв'язку зі 135-річчям "Просвіти", що припадає на цей рік, оголошуємо публіцистичний конкурс "Історія і "Просвіта". Матеріали конкурсу мають бути присвячені як Вашому особистому осягненню певної теми з минулого України й просвітянського руху зокрема, так і Вашій особистій участі у творенні української історії, утвердженню

патріотичних її засад. Надіслані матеріали повинні вирізнятися конкретністю й стислістю, не перевищуючи 7 сторінок.

Триватиме конкурс до 8 грудня ц. р. — за штемпелем на конверті. Кращі з надісланих матеріалів будуть не тільки опубліковані, але й відзначені грошовою винагородою — гонораром.

Ігор Войченко — цікава людина, яку сприймають неоднозначно. Це ходяча енциклопедія, в якій сидують глибокі знання, як технічні, так і гуманітарні. Не розбещений увагою з боку оточуючих, має сталі моральні принципи, не визнає

На вітровому склі тролейбусів тут ще не вилиняли написи: Білій Церкві — 970 років. За “Літописом руським” заснована вона як Юр’їв 1032 р., коли великий князь Київський Ярослав Мудрий “почав ставити гради на Росі”. Але тільки археологічна експедиція 1980 р. довела, що закладений воєводою Семеном-Фрідріком Пронським замок і зведене біля нього місто і є спадкоємцями колишнього центру удільного Пороського князівства, з вотчинників якого відомий хіба Юрій Пороський, що служив у Данила Галицького. Звідси уходники освоювали знелюднені кочовими навалами степи, а місто стало значним торговельним і ремісничим центром із магдебурзьким правом, де були цехи кушнірський, шевський, ткацький, кравецький, теслярський, бондарський, колісний, ковальський, гончарський, рибальський, руницький, пекарський...

Активісти білоцерківської “Просвіти” підготували сьогоднішню розповідь про рідне місто, не приховуючи ні успіхів, ані прорахунків.

фото О. Кулпахметова

чимало змін. Сюди було перенесено повітовий центр, відкрито низку освітніх і культурно-освітніх закладів. Створено музей. Поряд із цим білоцерківці пережили всі жахи голодомору та репресій.

ЦИВІЛІЗАЦІЯ НАСТУПАЄ

Протягом 1959-1965 рр. у місті побудовано та введено в дію 14 нових підприємств, розпочато будівництво велетня нафтохімічної промисловості СРСР — Білоцерківського шинного комбінату. Інтенсивна індустріалізація Білої Церкви призвела до різкого погіршення екологічної ситуації. Значно посилюється приріст населення міста за рахунок

ДОБРО НЕ РОБЛЯТЬ НАПОЛОВИНУ

Благородна ідея надихнула незмінну впродовж десятиріччя місцеву владу: перетворити Білу Церкву на місто Добра. Всупереч прогнозам і планам достойників торік у місті над Росією тривав спад виробництва. Промислової продукції випущено на 13,9% менше, ніж у 2001 році. Навіть відносно благополучне ЗАТ СП “Росава” зменшило виробництво шин на 22 відсотки. Вперше за три десятиріччя воно також простоювало.

Практично простоювало унікальне, найбільше в Європі, ще досить молоде підприємство БАТ “Валса”, яке спеціалізувалося на виготовленні шин для сільгосптехніки і вантажних автомобілів. Як показує статистика, на підприємстві працювало понад 1000 осіб, а прибутку було достатньо, щоб підприємство могло розвиватися. Але внаслідок економічної кризи підприємство було ліквідовано, що стало великою втратою для міста.

МІЖ ПОЛЕМ І МЕТРОПОЛІЄЮ

Перші документальні відомості про Білу Церкву — місто-наступник літописного Юр’єва стосуються саме будівництва Білоцерківського замку київським воєводою князем Семеном-Фрідріком Пронським 1552 року та надання привілеїв мешканцям міста, утвореного біля замку. Наприкінці XVI ст. місто і округ перетворюються на староство, яке тримають князі Острозькі, а з 622 року — Любомирські.

Біла Церква відіграла роль одного з найважливіших центрів перших козацьких війн кінця XVI ст. 1591 року вона стає резиденцією гетьмана Кшиштофа Косинського, а 1596 року в місті та на його околицях відбулися дві битви між коронними військами та козаками Северина Наливайка і Григорія Лободи.

З початком Визвольної війни Біла Церква стає полковним містом та оборонним пунктом держави Богдана Хмельницького на прикордонні з Річчю Посполитою. Та на початку 1660-х років місто повертається під контроль польського уряду. Гарнізон Білоцерківської фортеці складався з потужного кількатисячного загону під орудою комен-

БІЛА ЦЕРКВА — МІСТО З ЛЕГЕН-

данта. Під час майже безперервних війн часів Руїни Біла Церква була одним з їх епіцентрів. З 1680-х рр. вона продовжує грати роль польського прикордонного пункту. Коменданти Білоцерківської фортеці ведуть військові дії проти фаворитського полковника Семена Палія, який у 1702 році захоплює місто і переносить сюди свою резиденцію. Незабаром Біла Церква опиняється в руках гетьмана Івана Мазепи і стає правобережною столицею і скарбницею Гетьманщини. 1709 року місто захоплюють російські війська під орудою кн. Голиціна, а 1711 року його невдало штурмують війська гетьмана Пилипа Орлика...

НА ПЕРЕЛОМІ

Визначні події білоцерківської історії XVIII ст. сусіднують із боротьбою православних та греко-католиків за міські храми та з періодичними окупаціями

міста російськими військами. Під час однієї з таких окупацій (1734 р.) у Білій Церкві відбулася присяга кошового отамана Івана Малашевича з запорозькою старшиною на вірність імператриці Анні Іванівні, що знаменувало їх перехід під протекторат Росії... З Білою Церквою пов’язані плани декабристів убити Олександра І і цим дати сигнал до здійснення державного перевороту.

Із середини XIX ст. поруч із порівняно невеликими підприємствами тут починають з’являтися й крупніші. 1850 р. будується завод сільськогосподарських машин. Крім останнього, у 1900 р. у Білій Церкві працювали 5 цегельних, 6 шкіряних, пивоварний, 2 медоварних заводи, тютюнова, гіпзова та 2 цукеркових фабрики, 4 слюсарних майстерні, 42 кузні, 2 вальцевих водяних млини, 13 крупорушок, 2 олійниці. Важливою економічною подією стає будівництво у 1876 р.

залізничної станції.

Початок минулого століття у Білій Церкві позначився численними страйками та діяльністю політичних партій. 1917 рік пройшов у місті порівняно спокійно, але згодом його поглинає хаос громадянської війни. Графська резиденція і парк “Олександрія” зазнають варварського нищення. Протягом 1917-1920 рр. місто по чергово (іноді одночасно) контролювалося: міською радою громадських організацій, міською радою робітників і солдатських депутатів, білоцерківською організацією Товариства “Просвіта”, більшовиками, гетьманською адміністрацією, січовими стрільцями, знову більшовиками, денікінцями, польськими військами... Білоцерківська “Просвіта” заснована в березні 1917 р. Записалося до неї близько 400 осіб. Очолив “Просвіту” відомий письменник Модест Левицький.

Перед Другою світовою війною Біла Церква зазнала

міськову зону та два мікрорайони. Старі околиці міста було знищено задля панельного будівництва. Історичний центр, який формувалася протягом другої половини XVI-початку XIX ст.ст., зараз репрезентують кілька не пов’язаних одна з одною будівель та рештки архітектурних ансамблів. Значна частина пам’яток загинула упродовж 1970-1990-х рр. Неодноразово зафіксовано варварське знищення пам’яток археології, що загалом є продовженням знищення цієї перлини Київщини, розпочате 1918 року п’яними солдатами, продовжене у 1920-40-ті рр. радянською владою і німецькою адміністрацією Білої Церкви часів окупації. Місто переважане транспортом, особливо страждають від цього архітектурні пам’ятки історичного центру, Замкова гора.

Потерпають колективи майже всіх заводів і фабрик з числа отих сорока, які вважаються офіційною статистикою працюючими. Якщо питома вага в загальному обсязі виробництва підприємств комунальної власності становить аж 4,4%, то державних — 1 відсоток. Не кращі справи і в так званих колективних підприємствах. Взяти б для прикладу БАТ “Білоцерківськ-маш”, яке давним-давно здало свої позиції, скоротивши випуск кормобиральних комбайнів КПІ-2, 4 в 500 разів. Так обезцінюються всі підприємства! Та найбільш показовою в цьому плані є історія першого шинного заводу — ЗАТ СП “Росава”. Коли “титани” через багатомільйонні борги став потопати, то в потрібний час з’явилися “рятівники”, які давно сиділи в засідці і дивилися на ласий шматок, як кіт на сало, оберігаючи його від конкурентів. Промисловий гігант вони хотіли прибрати до рук всього за 4,29 мільйона гривень, тобто в 25 разів дешевше від оціночної вартості. Коли ж інформація про цю аферу вирвалася назовні в газети і об’єктиви телекамер, то господарі високих кабінетів зробили здивовані і навіть обурені обличчя, мовляв, тримайте злодія!

Чи не у такий спосіб приватизовані 349 білоцерківських об’єктів? Ось, наприклад, торік від приватизації 40 об’єктів одержано близько 2 мільйонів гривень. Деякі приміщення магазинів реалізовано просто за смішними цінами. А тоді дивуємось — чому порожній бюджет, чому тричі на рік згораються соціальні програми. Тягар більшості проблем, які раніше, перекладається на плечі знедоленого люду.

Нині у місті Добра лише офіційно зареєстрованих 12 тисяч безробітних. Ще більше — у прихованому безробітті. Підприємства заборгували білоцерківцям 21,7 мільйона гривень.

— Підстав для оптимістичних прогнозів на нинішній рік ніяких, — каже депутат міської Ради М. І. Пшецьк. — Бюджет — катастрофічний. Якщо ще зовсім недавно Біла Церква була самодостатнім містом, то тепер — дотаційне. Впала якість охорони здоров’я, харчування...

Виникає сакраментальне запитання: що це за місто Добра, якщо кожен п’ятий працездатний — безробітний, якщо їхні діти, проживаючи в забрудненій зоні, не оздоровлюються, а пенсіонери напівголодні лягають спати? Ні, добро наполовину не роблять.

Володимир ШУГАЛІЯ

... І ЯК ПАМ’ЯТКА ІСТОРИЧНОГО ВАНДАЛІЗМУ

Коли у середині XIX ст. відомий археолог, краєзнавець та знавець церковної старовини о. Петро Лебединцев приїхав до Білої Церкви, то був вражений відсутністю в цьому козацькому місті пам’яток козацької доби. На відміну од сучасних пустомель, о. Петро у вільні від служіння Господу хвилини спромігся зібрати достатньо грошей для відбудови фрагменту церкви св. Миколая, наріжний камінь якої пам’ятає руки Гетьмана Мазепи. На жаль, отець Петро мусив надати церкві дещо іншого вигляду, але це виправдовується відбудовою фрагменту грандіозної споруди початку XVIII ст. Урок цього епізоду діяльності в Білій Церкві майбутнього радника кількох митрополитів такий: патріоти спроможні навіть у найтяжчі часи (1852 рік, царювання Ніколая І) з купівлі будівельного сміття відтворювати національні символи, ворожі пануючому режимові (Мазепинська церква).

Потрібно зауважити, що в Білій Церкві було кілька великих перебудов, які подеколи й кардинально змінювали обличчя міста. У 1730–1750 роках за часів старосту-

вання князів Яблоновських будується кілька нових ансамблів: старостівський замок, єзуїтський монастир, ремонтуються, відбудовуються та будуються численні міські церкви (на той час усі — греко-католицькі). Наприкінці XVIII — в першій половині XIX ст. нові власники Білої Церкви — графи Браницькі — здійснюють ще масштабніші перебудови. Всі ансамблі XVIII століття були знищені чи суттєво перебудовані. Класицизм запанував і в Старому місті. З пам’яток козацької доби вистояла лише Замкова гора. Залишки замку зберігалися завдяки тому, що становили садибу зведеної на них римо-католицької церкви, а про збереження залишків Мазепинської церкви, як згадувалося, подбав о. Лебединцев.

Руйнація білоцерківської старовини XVI — XVIII століть, серед якої було чимало власне українських пам’яток (наприклад, десяток дерев’яних церков), відбулася в часи, коли в Україні лише зароджувалася пам’яткоохоронна свідомість. Але на тлі діяльності радянських архітекторів 20–30-х та, особливо, післявоєнних років князі Яблоновські,

графи Браницькі та німецькі окупанти виглядають щирими, безкомпромисними та послідовними друзями України й борцями за українську національну ідею. Такого безжального винищення пам’яток білоцерківської старовини та цілого історичного ландшафту як Старого, так і Нового міста не знає історія міста. Численні облоги його в XVII столітті мали менший вплив на вигляд Білої Церкви, ніж планова робота радянських архітекторів. Зараз можна констатувати, що протягом другої половини XX століття в Білій Церкві знищено всі архітектурні ансамблі та весь історичний ландшафт.

Наступ на поодинокі, чудом збережені білоцерківські пам’ятки триває. Минулого року, після десятилітньої боротьби, спалено будинок Дворянського зібрання — унікальну дерев’яну споруду такого типу в Україні. Знищено не лише пам’ятку, якій незабаром мало виповнитися двісті років, — знищено й усі проблеми, пов’язані з нею. Прокуратура відмовилася розпочати розслідування справи про цю пожежу, хоча білоцерківські пам’ят-

коохоронці ще п’ять років тому в місцевій пресі прямо повідомляли громадськість про підготовку до знищення пам’ятки якраз через пожежу.

Коли б ми мали справу з ворогами, їх можна було б перемогти чи, переможено, ми могли б просити про милість. Наразі стикаємося з невідгласами, які з почуттям добре виконаного обов’язку отримують платню з нашої оподаткованої кишені, вимірюючи світ “зеленими”. Чи не час залишити на самоті надто обтяжених науковими титулами та пихою новітніх “патріотів”, що годують нас полонофобськими сентенціями, “вिकриваючи Москву”, а самі зирять на польські грантові програми та підготовуються російськими грішми та все ще наївною українською діаспорою? Чи не час захищати Україну та українські цінності українськими руками й за українські гроші?

Євген ЧЕРНЕЦЬКИЙ

ЖАХЛИВА НІЧ

“Це сталося в березні 2001 року, — згадує Леся. — Близько третьої години ночі, коли всі мешканці квартири мирно спали, трапилося лихо: вийшло з ладу пластмасове кріплення до бака в туалеті. Вода просочилась у квартиру поверхом нижче.

“Ви безсовісна жінка! Подивіться, що ви натворили!” — кричала на мене потерпіла сусідка Лідія Іванівна (з етичних міркувань ім'я змінено).

“Я не винна, — пробувала виправдатися я, ведучи розмову коректно і не опускаючись до базарної лайки, — але оскільки аварія відбулася на моїй території, — я звичайно допоможу Вам із ремонтом. Але давайте зробимо все за законом”.

Наступного дня комісія ЖЕКу, оглянувши сусідчину квартиру, встановила, що для відбудовного ремонту слід побилювати стелю, переклеїти шпалери та відремонтувати електропроводку на загальну суму 281 гривня 83 коп.

НЕВГАМОВНИЙ АПЕТИТ

Позичивши гроші, я вирішила негайно розрахуватися з сусідкою і навіть встигла сплатити їй 160 гривень, щоправда без розписки: ми ж сусіди. Прийнявши гроші, сусідка заявила: “Мені гроші не потрібні — робіть мені ремонт”. Погодившись, я домовилася з майстром по ремонту квартири, і вони, разом із сусідкою, поїхали на ринок “Юність” за придбанням (за мої гроші) нових шпалер. Але на ринку від багатющого вибору товару очі Лідії Іванівни розгорілися. Вона почала вимагати для себе “елітні” шпалери, вартість яких значно перевищувала ціну її стареньких та вицвілих, що були залиті. Потім сусідка й зовсім заверебувала: “Той ремонт, що ви збираєтеся мені робити, мене не влаштовує!”, — і зовсім відмовилась од моїх послуг.

Збентежена, я звернулася за порадою до майстра ЖЕКу Г. Ольшанської, яка сказала мені так: “Гроші Ви сусідці давали, на ринок возили, ремонт зробити намагалися, отже совість Ваша чиста. Не ваша вина в тому, що вона сама не знає, чого хоче”.

Я заспокоїлась, але навіть не уявляла, що за мою спиною збираються чорні хмари. Через два з половиною місяці після залиття Лідія Іванівна звернулася до науково-дослідного будівельного інституту з проханням провести в своїй квартирі комплексний ремонт. Окрім заміни шпалер та штукатурки стель, загальноремонтні роботи вмістили в себе також паркетне покриття, облицювання кахлем та багато інших відбудовних робіт, які не мали нічого спільного з наслідками конкретного залиття. Маючи на руках кошторис, що вп'ятеро перебільшив суму збитків, окреслену ЖЕКом, сусідка підступно подала на мене до суду. Напевно, вона вирішила витягти з мене якомога більше грошей, за мій рахунок зробити собі євроремонт, використавши факт залиття як привід.

“Совість у Вас є? — запитала я сусідку, — Ви, мабуть, думаєте, що я банкір? Ні, я — звичайний бібліотекар і отримую досить скромну платню. Крім того, у мене на утриманні студентка-дочка та мати — інвалід II

У таку пастку потрапила київський бібліотекар Леся Туровська, сімейний бюджет якої спустошений, а майно описано державним виконавцем. “Зараз я суджуся вже не стільки зі своєю непорядною сусідкою, скільки з самою байдужою судовою системою, яка не лише не бажає мене зрозуміти, а навіть не хоче вислухати”, — розводить руками Леся, що має намір мужньо захищати свої права у Європейському суді.

ПАСТКА ДЛЯ ІНТЕЛІГЕНТНОЇ ЛЮДИНИ

групи. Чому я повинна робити Вам євроремонт? Я згодна відшкодувати лише те, що заподіяно залиттям і передбачено кошторисом ЖЕКу”.

ЧЕСНА ЛЮДИНА В ЦІЙ КРАЇНІ БЕЗПРАВНА

“Мені не пощастило з адвокатом, — продовжує свою гірку сповідь Леся, — я довірила свою справу непорядній жінці, жадібній до грошей. Вона висмоктала з мене чималу суму, а до справи поставилася дуже непрофесійно і недбало. Лише один факт: адвокат не пред'явила суду навіть кошторис про залиття, складений ЖЕКом, і суд розглядав лише кошторис будівельного інституту. Вона не потрудилася довести, що Інститут взагалі не мав права робити експертну оцінку наслідків залиття, а його кошторис, складений (до речі, не державною мовою) через два з половиною місяці після подій, не мав ніякої юридичної сили.

Справу було програно, і суд ухвалив стягнути з мене 2 107 гривень, з урахуванням моральної шкоди, яку я Лідії Іванівні немовби заподіяла. До того ж, усі судові витрати традиційно також були покладені на мене.

Не вірячи в таку несправедливість, я подала скарги в Апеляційний, а потім у Верховний суд. Але у мене немає ні грошей, ні впливових покровителів. Тому судді поставилися до мене байдуже. В Апеляційному суді, на мій погляд, мою справу або взагалі не читали, або на всі мої пояснення просто заплющили очі. А до Верховного суду мене й не допустили, оскільки, на думку членів судової колегії, докази, наведені в моїй касаційній скарзі (цитую): “Не містять ознак неправильного застосування судом норм матеріального або процесуального права”.

Всі свої гроші я витратила на суди, моє майно описане і підлягає конфіскації. Але заради того, щоб не перемагало зло, сидіти склавши руки я не збираюся, а буду продов-

жувати в міжнародних інстанціях шукати справедливості. Тим більше, що моя дрібна справа давно вже вийшла за рамки побутового залиття, а йдеться про порушення українською судовою системою мого почуття людської гідності. Як громадянин, я не хочу, щоб у нашій країні могли чинити з кожним, як зі мною.

КОМЕНТАР ЮРИСТА ЛАРИСИ ГОРНОСТАЄВОЇ

У народі кажуть, що близький сусід краще, ніж далека рідня. Кажуть і таке: “Сусіда держись, з сусідом дружись”. Що й говорити, з сусідкою, що мешкає на нижньому від неї поверсі, Лесі Туровській аж ніяк не пощастило.

Хочу відзначити, що Лесин випадок, на жаль, не поодинокий. У зв'язку з тим, що, як правило, в нашій державі завжди обмаль грошей на проведення не тільки капітальних, але й профілактичних житлових ремонтів, досить часто виникає ситуація, коли, перефразуючи слова відомої пісні з фільму “Велика перерва”, хочеться застогнати: “Ми заливаємо, нас заливають...” Водопостачальні системи, особливо у старих будинках, не витримують ніякої критики: нескінченно течуть крани, ревуть труби, а у сантехніків ЖЕКів і вдень зі свічкою не знайдете необхідних деталей.

Якщо в вашій оселі трапилося побутове лихо — хочу порадити головне: Люди! Залишайтеся людьми. Пам'ятайте: якщо у вашого сусіда вчора “зірвало” кран — завтра те саме може відбутися у вас. Домагайтеся один одному, зберіться разом для обговорення, без зайвих звинувачень та образ, спільно вирішуйте проблеми спільного проживання. Не доводьте справи до судового розгляду, бо в такому випадку, як це трапилося з Лесею, може закру-

титися байдужа та бездушна судова машина, не зацікавлена в тому, щоб справедливим чином виправити ситуацію.

На мою думку, Леся із самого початку конфліктної справи припустилася помилок, що у кінцевому підсумку загнали її в глухий кут. Незважаючи на щире серце та бажання негайно виправити ситуацію за свій кошт, Лесі не треба було одразу ж визнавати свою вину. Адже, наскільки я зрозуміла, залиття відбулося внаслідок ненавмисної і непередбачуваної аварії.

У залитті квартири сусідки не було також її злого умислу. Більше того, від цього залиття передусім постраждала Лесина квартира, про що Леся делікатно замовчує.

Швидко зваливши всю вину на Лесю, ЖЕК, на мій погляд, завчасно перестрашував себе від можливості власної відповідальності за прорив гнучкої трубки. Втім, якби сантехніки ЖЕКу систематично проводили профілактичний огляд закріплених за ними квартир, такого лиха, мабуть, не сталося б.

Ще один потенційний винуватець аварії — це завод-постачальник такої ненадійної сантехніки, оскільки саме він виготовив пластмасове (а не металеве) кріплення. З часом воно зносився і одного дня (а точніше, ночі) не витримало водного тиску і зірвалося.

Отже, це сама Леся мала проявити ініціативу і подати позовну заяву і на ЖЕК, і на завод. Але, попри це, жінка сама зробила себе жертвою. А нахабна сусідка тим і скористалася.

І все ж таки, невже в нашій великій державі і справді бракує реального захисту від наклепників та шкурдерів?

На фото: Леся Туровська з усім стосом скарг, які вона марно писала в різні інстанції, шукаючи справедливості.

“ЗОПОТА» ДИТИНА

Піаністка Миколка Яценко, яка, на жаль, не має грошей, але у вихователів Васильківського дитбудинку, де мешкає хлопчик, немає грошей, щоб зробити дитині операцію.

Тетяна Петрівна Іванова, директор Васильківського дитбудинку, бере на руки Миколку.

— Це “золота” дитина, — каже вона, притискаючи хлопчика до грудей і ніжно погладжуючи його русу голівку. — Миколка слухняний, розумний, лагідний, але доля його не балувала. Неповнолітня мати хлопчика відмовилася од нього в пологовому будинку, і зараз, крім вихователів дитбудинку, в Миколки немає нікого в світі. Хлопчик дуже хороший, здібний, але в нього косоокість. Щоб вилікувати її, потрібна платна операція, але фінансування дитбудинка обмежене і ми не маємо можливості вилікувати хлопчика. Якщо хтось із читачів “Слова Просвіти” зможе допомогти Миколці, ми будемо дуже вдячні.

Телефонуйте нам: 8-271-625-63.

На фото: Миколка Яценко та директор Васильківського дитбудинку Тетяна Іванова.

Чорнява піаністка у чорному платті сідає за чорний рояль. Торкається клавіш — “Місячна соната”, сумна і велична, заповнює зал філармонії. Зникає час, зникає відстань — є тільки вічність. Піаністка грає із заплещеними очима, ніби ноти вкарбовані в її свідомість. Зачарований зал навіть дихає тихіше, аби не заважати музиці. Раптом у когось в кишені задзеленчала мобілка. Власник телефона сердито викидає його, бо що зараз може бути важливіше, ніж музика?

Коли концерт скінчився, піаністку Євгенію Демченко оточили друзі та шанувальники. Квітів подаровано стільки, що жінка не в

МУЗИКА ПОТРІБНА, ЯК ХЛІБ, ВОДА, СОНЦЕ

зможі охопити руками всі букети троянд та гвоздик.

— **Пані Євгеніє, ви граєте переважно класику. Усі ці твори до вас виконували тисячі піаністів. У чому ви бачите своє художнє завдання: точно відтворити музичний твір чи виконати його по-своєму, виразивши власну особистість?**

— Якщо ми проведемо експеримент і запишемо в студії, як десять різних піаністів виконують “Місячну сонату”, то, слухаючи запис, переконаємося: кожен з десяти виконував твір по-своєму. Але ці нюанси помітні лише фахівцю. Впевнена, що у ХХІІ столітті “Місячну сонату” гратимуть і сприйматимуть не так, як це робимо ми. Справжнє мистецтво завжди віддзеркалює свою епоху, а сприйняття мистецтва людиною — це також віддзеркалення епохи, в якій живе ця людина. Тому в мистецтві неможливе механічне повторення. Музика — це живий океан звуків, почуттів, думок, мрій, надій. Музика рятує, захищає, лікує, музика потрібна людині, наче хліб, вода, сонце...

— **Пані Євгеніє, ви часто виступаєте з концертами за кордоном. Як там ставляться до українців?**

— З великою повагою, симпатією і спів-

чуттям. Вітають, що ми здобули Незалежність, бажають нам успіху у розбудові держави. Знають про Чорнобиль, про наші негаразди в політиці та економіці, про те, в яких злиднях ніколи живуть і створюють шедеври наші митці.

— **Але ви — відома піаністка, дипломант одного з престижних міжнародних конкурсів. Мабуть, для вас не існує матеріальних проблем?**

— На жаль, матеріальну скруту відчуваю і я, так само, як усі чесні люди в Україні. Ось я сьогодні грала на цьому роялі, а він старий, незручний... Нерідко виникає така ситуація: мене запрошують на гастролі за кордон, а я не маю грошей на дорогу.

— **То вам теж потрібен меценат?**

— Так. Якщо знайдеться меценат, який допоможе організувати мої концерти, я зможу повністю розкрити свій творчий потенціал, гратиму краще, дам більше концертів.

На фото: Євгенія Демченко після концерту.

Шановні друзі! Якщо ви можете матеріально допомогти талановитій піаністці, телефонуйте їй: 8-294-58-367.

ЗМІ ТА СТЕРЕОТИПИ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Ми живемо у світі стереотипів, на стереотипах побудовано більшість людських стосунків. Що таке стереотипи, які вони бувають? І, головне, погано чи корисно жити за стереотипами?

Саме слово *стереотип* походить від поєднання двох грецьких слів: *stereos* — твердий, та *typos* — відбиток, і означає спрощену, схематичну, часто викривлену уяву про щось чи когось.

Водночас стереотипи є і основою культури — це наші звички, звичаї, традиції. На сьогодні важко говорити про передачу традицій від старшого покоління до молодшого. Як сказав при нагоді наш видатний філософ і релігійний діяч Євген Сверстюк: "Ми — не блудні сини. Бо ми вийшли не з батьківської хати" (маючи на увазі під хатою колишню імперію). Саме тому сьогодні передача культурних та звичаєвих традицій усе більше перекладається на ЗМІ. Люди все менше спілкуються між собою і усе більше часу віддають спілкуванню з телебаченням, радіо, газетами і журналами. Можна почути, як кажуть: "Сама читала у газеті. Своїми очима бачив на екрані...". Тобто екран телевізора чи друковане слово виступає істиною в останній інстанції, а критичне, *особисто осмислене* ставлення до інформації малорозвинуте.

Чому існують стереотипи? Люди занадто втомилися чи занадто зайняті, їм важко зрозуміти багатогранність і різноманітність життя, людям не хочеться докладати зусиль на більш детальне розуміння іншої людини, і стереотип приходить до нас на допомогу. Але часто цим люди обмежують себе у розумінні окремої особистості.

Стереотип непомітно обкрадає людей за найрізноманітніших життєвих обставин. Ну, хто не чув, що для іноземного люду чи з Росії ти приїхала, чи з України — те саме, хоча насправді це зовсім різні дер-

жави, зовсім різні народи зі своїми звичаями, історією (яка тільки трис-та років була спільною, але з різними наслідками) та менталітетом.

З іншого боку, стереотипне мислення людей ділить світ чітко на МИ і ВОНИ. Якщо уважно переглянути нашу пресу, то висловлювання, які підтримують такі стереотипи, можна знайти.

Скажімо, у пресі можна часом зустріти судження, що жертви насильства самі ж його і провокують. Наприклад: "Якщо чоловік побив жінку, то остання, очевидно, сама дала привід до бійки", або "Її згвалтували, бо вона була непристойно вдягнена і сама у всьому винна". Можна зустріти твердження, що злидарі самі винні у своїй бідності, а хворі — у тому, що вони захворіли. Цим підкріплюються дуже небезпечні стереотипи людської байдужості. Хоча народ просто перестав помічати соціальну несправедливість. Або гірше — починає засуджувати людину. Так з'являється дискримінація. А це вже серйозне зло. Тому важливо зупинитися на тому, яким чином журналістський тест формує свідомість людини так, що вона чи він стають здатними ущемляти права іншої людини.

Оскільки світ людей ділиться на жінок і чоловіків, то варто розглянути найрозповсюдженішу серед людей дискримінацію — дискримінацію за статевою ознакою. Вона базується на стереотипах свідомості щодо жінок і чоловіків, скажімо: "Жінка-керівник — це або поганий керівник, або не жінка", "Всі жінки — гарні матері, виховувати дітей у родині мусять тільки вони", "Чоловіки у всьому, хоча б трохи, кращі від жінок", "Батько повинен приносити гроші в сім'ю, а дітьми нехай займається мати" і багато інших. Ці звичаєві судження заганяють талановитих жінок, які могли б прислужитися суспільству своїм талантом, у сім'ю, а також дискримінують чоловіка як батька, зводячи його роль у родині до машини для заробляння грошей.

На журналістах, безсумнівно, лежить відповідальність за формування нових шкідливих стереотипів та за підтримку старих, віджилих, що заважають людям сприйняти нові часи і знайти себе у новому суспільстві. Особливо стосовно жінок та їх становища у суспільстві. Стереотипне викривлення образу жінки у засобах масової інформації культивується постійно і неухильно упорядковж останніх років. Можна зустріти у ЗМІ писання про те, що чоловік "за своєю природою злий", тому нормально і природно, що жінка є предметом його постійного насильства. Звідси виникають спроби якщо не виправдати, то бодай пояснити постійні злочини на сексуальному ґрунті, які збільшуються в Україні.

Стосовно поглядів преси на роль і місце жінки в суспільстві, то спостерігається постійне маніпулювання поглядами людей на цю проблему. Коли колишній тоталітарній державі потрібні були робочі руки, то відразу надійшло соціальне замовлення на образ жінки-трудівниці, яка освоює трактор, їде на новобудови. На сьогодні наші ЗМІ зацікавлені (незалежно від того, усвідомлюють вони це самі чи ні) у підтримці патріархального культурного порядку. Бо коли з'явилось безробіття, то пресі прийшов час порушити питання про те, як вловні повернути жінці її "істинне жіноче призначення". Наступна теза — з того ж замовлення: "Від жінок на виробництві страждають і виробництво, і сім'я. Жінка на роботі — це розпад сім'ї" (ну просто зразу розпад і все тут), "Її платню нехай отримує чоловік". Чомусь цього не помічали раніше, а тут раптово побачили, причому всі разом. І відразу виявили, що сім'я розвалюється тому, що "змусили" жінку працювати. Дивно, чому ніхто не задумується, що сьогодні у всіх без винятку розвинутих і багатих країнах жінки працюють і чим більше розвинута країна, тим більше працюючих жінок у ній, — ось

Якою хочеш мене бачити?

така статистика. Може й Україні приглянутися до Європи, а не до злиднених країн четвертого світу? Натомість у ЗМІ задля активного формування у населення стереотипу "жінка — берегиня сім'ї" з поняття фемінізм зробили черговий жу-пел, повторюючи "кращі" традиції колишнього "українського буржуазного націоналізму". Скажімо, можна зустріти у пресі: "Більшість американок непохитно вірні сімейному устрою, та купка крикливих, напористих і грубих феміністок забивають своїми проповідями ефір і газети..." Хоча, коли б автор захотів щось дізнатися про фемінізм перше, ніж писати про нього, то йому сказали б, що ця купка з часом склала **більшість** жінок, які проживають у США. Але авторів саме так хочеться написати, бо це його власні стереотипи, хоча таким чином він сформує дискримінаційний щодо жінок і жіночого руху стереотип суспільної свідомості. Широкий світовий феміністичний рух (через пануючі стереотипи у свідомості тих, хто пише) ігнорується, знеслаблюється, навмисно хибно тлумачиться. Реальні умови жіночого життя в Україні теж викривлюються. Можна говорити про певну **"внутрішню гендерну цензуру"**, коли йде замовчування проблем, дуже важливих для жінок або перенесення їх на другорядні позиції з відпо-

відним ставленням.

Ми, журналістки і журналісти, можемо щось зробити для зміни суспільства. І якщо ми справді четверта влада, то і зробимо. Ось тільки що? Можливо, варто піти в бік зміни негативних стереотипів і у бік формування позитивного, нена-сильницького ставлення до життя? Наприклад, існує стереотип: "Тільки гарна зовнішність — запорука успіху дівчини". Щоб розвінчати його, потрібно на реальних прикладах показати, що працелюбність, інтелігентність, професіоналізм, гарні манери та віра в себе — ось запорука майбутнього успіху дівчини.

Саме таким чином мас-медіа можуть принести максимальну позитивну користь суспільству, знімаючи небезпечні стереотипи свідомості.

Настя БЕЗПАЛЬЧА,
м. Київ

НЕ ЛЕВ, А ДІВА НАШ ВІДВІЧНИЙ ЗНАК Якою хотіла бачити Жінку Олена Теліга

ОРІЄНТИРИ

Постать Олени Теліги в українській історії і культурі — явище далеко не однозначне і не вивчене до кінця. Дочка ректора Української господарської академії професора Івана Шовгенова, вихована в культурному середовищі Москви та Санкт-Петербурга, вона одного разу відчула себе україною, і вже ніколи не зрадила своєму покликанню. Вперта, рішуча, безкомпромісна, вона повернулася в окупований Київ, брала активну участь у роботі ОУН. Її попереджали про можливі арешти, однак вона не могла критися і пристосовуватися. І не хотіла. У приватній розмові з М. Михалевичем вона вперто підкреслила: "Ще раз із Києва на еміграцію не поїду! Не можу...". 22 лютого 1942 р. українську письменницю-патріотку було розстріляно у Бабиному Яру разом із соратниками та чоловіком, який свідомо пішов за нею і розділив її участь.

Творча спадщина Олени Теліги складається лише з менш як півсотні поезій, кількох десятків художніх та публіцистичних творів, листів (при житті твори Олени Теліги не видавалися, тому це все, що на сьогодні вдалося розшукати дослідникам). Серед них — і гостра, несподівана і надзвичайно актуальна сьогодні стаття "Якими нас прагнуть?", де, аналізуючи жіночі типи в українській літературі і поділяючи їх на три типи — жінка-рабін, жінка-вамп і жінка-"товариш", — жоден з яких "не викликає любові і адорації", більше того, "викликає пошану до жінки", — авторка спра-

ведливо запитує у своїх колег-чоловіків: "то якими ви нас прагнете?". Мимоволі замислюєшся над цим і сьогодні, дивлячись, як тисячі юних дівчаток беруться за цигарки чи одягаються занадто виклично, а буває, опускаються до мату, аби сподобатися хлопцям, бути такими, якими вони їх прагнуть. Так і спадають на думку слова Теліги: "Поодинокі таланти показали нам, якою не сміє бути українська жінка. Але цього мало. Треба, щоб вони знали, якою вона повинна бути, якою вони її прагнуть. Бо жінка в кожній нації є такою, якою її прагне мужчина". І лише одиниці і тоді, й сьогодні спромагаються піднятися до справжнього ідеалу Жінки — вірного союзника мужчин у боротьбі за життя, а головне — за націю. Того ідеалу Жінки, який Олена Теліга піднімала кожним своїм поетичним рядком і кожною хвилиною свого життя.

Саме цю тему взяла "Молода Просвіта" для участі у конкурсі на краще виконання творів Олени Теліги. Звістку про конкурс принесла Наталка Лелик, і всі одразу загорілися бажанням спробувати свої сили. За кілька днів було написано сценарій, і почалася справжня театральна робота. Потрібно було в максимально короткий час не просто вивчити слова, а вжитися в образ, пропустити його через себе, зрозуміти автора і тих, хто поряд. І це паралельно з іспитами, адже у багатьох учасників конкурсу, які є студентами київських вузів, почалася семіна.

Образів було чотири: авторська позиція, втіленням якої став діалог, а швидше — пере-

гук і взаємодоповнення реплік Мар'яни Лелик та Сашка Ковалюк; три пари, що уособлювали жінку-раба (Оленка Рощина та Василь Остапенко), жінку-вамп (Олександра Щетиніна та Юрій Шаповал) та амазонку (Наталка Лелик і Анатолій Шаповал). Особливу ноту у виставу внесла музика скрипальки Оленки Щетиніної.

Композиція справді перетворилася на міні-виставу. Один за одним оживали на сцені музею літератури, де проходив конкурс, образи, створені Оленою Телігою, і один за одним вони перетворювалися з рабін, вампа, амазонки на Жінку. Певний катарсис відбувся і в душах глядачів, адже після виступу зала вибухнула оплесками. Після виступу багато хто підходив до просвітян, знайомився, дякував за виступ. Попросили навіть сценарій для того, щоб поставити цю композицію в школах та ліцеях. Символічно, що серед тих, із ким того дня звела нас доля, була й Катерина Криво-ручко, перша дослідниця творчості Олени Теліги, яка і відкрила для всіх це ім'я.

На конкурсі

композиція "Молодої Просвіти" отримала третє місце і запрошення до участі у Всеукраїнському фіналі конкурсу, який відбудеться в лютому. Враховуючи надто обмежений час для підготовки, це — чудовий результат. А головне — це перша перемога театральної студії "Молодої Просвіти" на конкурсах такого рівня. І, дай Боже, не остання.

Наталка ПОЗНЯК

ПРЕМІЯ

У ДНІ ПАМ'ЯТІ ОЛЕНИ ТЕЛІГИ НАГОРОДЖУЮТЬ ЛАУРЕАТА

Міжнародна літературно-мистецька премія Олени Теліги заснована Всеукраїнським жіночим товариством імені О. Теліги з метою вшанування пам'яті видатної української поетеси та відзначення талановитих українських діячів літератури і мистецтва. Премією можуть бути нагороджені й іноземні громадяни. Щороку в лютому, в дні пам'яті Олени Теліги відбувається урочисте нагородження лауреата. Вручається Диплом та грошова частина премії. Розмір її визначається громадським комітетом щороку, а поки що йде висунення кандидатів на розгляд у 2003 році.

Інф.

ЩОБ НАША СЛАВА НЕ ВМИРАЛА

ПРЕМ'ЄРА

Альманах виводить славетні імена України не тільки на терени материзни чи діаспорного українства, а й на простори російськомовного та англomовного світу — він промовляє до читача українською, російською та англійською мовами.

Українці повинні знати свою історію й тих, хто її творив. Те, що тираж Золотої книги нашого народу завдяки меценатам буде передано безоплатно бібліотекам шкільним, районним, міським, обласним, бібліотекам і фондам освітніх, культурних і наукових закладів України, осередкам української діаспори за кордоном, є акцією не менш вагомою і благородною, ніж сам факт створення і виходу.

Світ має знати про Україну — і альманах "Народжені Україною" сприятиме утвердженню гідного її іміджу. Видання буде презентовано керівникам держав, урядів, парламентів. Його одержать дипломатичні установи України за кордоном і дипломатичні установи іноземних держав в Україні, представництва світових і європейських інституцій в Україні.

Співзасновниками цього проекту є Міжнародна благодійна організація "Фонд суспільного визнання", Всеукраїнський благодійний фонд "Професіонал", Національна академія наук України, Товариство "Україна — Світ". Видавець — Компанія "ЄВРОІМДЖ".

Голова Організаційного Комітету Національного проекту "Золоті імена України" — Леонід Кравчук, голова Редакційної Ради — Іван Курас, голова Генеральної дирекції — Пилип Лисак, керівник проекту — Кирило Товстоплот, головний редактор — Оксана Онопрієнко.

Можна без перебільшення сказати, що участь у творенні меморіального альманаху брала вся Україна: упорядкований він на підставі рекомендацій і матеріалів, наданих установами та організаціями — від академії до місцевих рад усіх областей України (що з вдячністю відзначає Організаційний Комітет проекту безпосередньо у виданні).

На жаль, газетні шпальти не можуть вмістити імена благодійників — осіб, організацій, завдяки фінансовій підтримці яких здійснено видання. Вони всі — і це не один десяток сторінок! — шанобливо названі в альманасі. На його сторінках — імена авторів статей (близько 200 прізвищ), видавничих працівників — редакторів, дизайнерів, коректорів. І хай кожного з причетних до цього величного видання гріє думка: минатимуть роки і століття, та неперепутною буде вдячність України творцям її Золотої книги.

Глибиннішу і більш символічну назву для унікального Національного проекту "Золоті імена України" годі було дібрати: могутність і цінність золота — металу й символу — в часі й просторі непереборна.

Точнішим, а може, й болючішим епіграфом, ніж біль великого мислителя Феофана Прокоповича, мабуть, теж не можна було означити сутність того, що в наш час спонукало і до ідеї створення Національного проекту "Золоті імена України", а в його обшарах — меморіального альманаху "Народжені Україною", і до втілення ідеї у життя:

"Наша Батьківщина благає до допомоги красномовства, бо так багато її преславних подвигів поминається глибокою мовчанкою".

У переддень нового року Україна одержала унікальний подарунок: у серії видань Національного проекту "Золоті імена України" вийшов у світ меморіальний альманах у двох томах під назвою "Народжені Україною". Це фундаментальне видання — літопис історії України в іменах, літопис слави нашої землі. Його сторінки — близько тисячі імен наших співвітчизників різних національностей — державотворців, політиків, полководців, учених, освітян, письменників, митців, чия праця — в Україні чи поза нею — слугувала становленню української державності, розвою освіти, науки, культури України, це імена й тих, хто, відірваний од Батьківщини, збагатив своєю працею і талантом наукові, культурні, мистецькі набуток інших країн. Не тільки літопис, не тільки пам'ятник — ця книга є неспростовним документом, що засвідчує немирущість духовності українства.

Понад три століття тому проказав ці слова Феофан Прокопович — і виявляється, що боліло Україні й тоді, як і сьогодні. Скільки талантів, геніїв породила чи виколисала, чи наснажила українська земля, і скількома тисячами зірок засвітили б небо над Україною і світом ті імена. Та як же багато імен затоптано, розстріляно і розіп'ято на шляхах і вздовж шляхів нашої історії, на її перехрестях, а то й просто знищено замовчуванням. Довгий і тяжкий шлях довелося їм подолати, щоб прийти у сьогодення і посісти належне місце на сторінках "Золотої книги України".

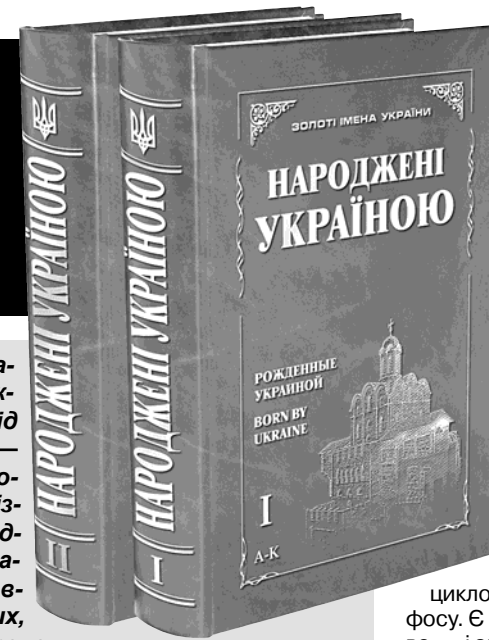
У 60–70-ті роки недавно минулого століття славнозвісний Сергій Плачинда, щоб побачили ми світло неопалимої купини української духовності, приводив у наші душі потайки (бо інакше було заборонено) Артемія Веделя, Максима Березовського, Настю Лісовську. Від нього, а не з безликих дефініцій у тогочасних енциклопедіях перехлюпувалася гордість за наших земляків — генерал-лейтенанта Олександра Засядька, котрий ще на початку XIX століття винайшов балістичну ракету, поклав усі свої маєтності в впровадження свого винаходу і помер у злиднях; за Юрія Кондратюка, котрий задовго до світових учених — ще у 20-ті роки XX століття — розробив схеми ракет

для міжпланетних подорожей, космічного корабля...

Початок 90-х років збив замки на дверях до пам'яті про нашу давнину. Виходили на світло імена, незнані доти навіть людьми непересічних знань і національної свідомості. Коли, відкривши для себе постать Василя Липківського, автор цих рядків називала його ім'я, співрозмовники настійно поправляли: "ЛипиНський". Та й нічого дивного в тому. Бо ні в довідниках, ні на цвинтарі не знайшлось місця погинутому в 1938 році сталінськими таборами велетові Духу українського — митрополитові, який у проповідях своїх (одна з них — "Страшний суд і український народ") говорив з народом про долю його: "...тоді підведе Господь загальний підрахунок вартості земного життя уже не кожної окремої людини, а перш за все кожного окремого народу, і тому стануть тоді перед Ним на суд усі народи..."

...Народе український, скаже Господь, а на якій мові славив ти Мене? Я чув молитви на всіх мовах, а от молитва на твоїй рідній мові не доходила до мене. Що ми на це відповімо? Ми, скажемо, молились до Тебе, Господи, на слов'янській мові... А чому ж не молився на своїй, запитає Господь...

От тут ті народи, що панували над нашим народом українським,

авіаконструктор Антонов, всеславний Євген однесли славу як українські вчені.

Переплетіння долі національних, людських, творчих з долями держав постає зі сторінок книги про народжених Україною, відкриваючи багато незнаного і гідного подиву, шаноби, вдячності. І гордості — за незглибиму силу нашої землі, що наснажує упродовж століть покоління.

Ця книга небагато-словна, хоча й не сухо-енциклопедична. У ній немає пафосу. Є виважене, достовірне слово — і авторів статей, і тих, про кого йдеться у виданні. Є повага і гідність. Є щирість. Тому й читаєш її — не як довідник, а як захоплюючий твір, у якому не можна пропустити жодної сторінки. Бо кожне ім'я в ній — на вагу золота.

Золота книга України вічна, як вічна Україна. У вселенській плинності часу невідворотно збільшуватиметься і кількість сторінок у ній. Ставатимуть і ставатимуть на її сторінки і ті, що ще йдуть з поза минулих і минулих століть — бо не в змозі перші випуски увібрати всіх-всіх достойних, — і ті, чийм життям були осяяні й наші дні.

Прийде з сімнадцятого століття Олександр Кроковський — великий отець серед архимандритів чудотворного неба Печерського, як його називали сучасники, філософ — "один з незрівнянних... світочів", письменник, меценат і ректор Києво-Могилянської академії, завдяки якому в академії було відновлено самоврядування і право приймати на навчання дітей усіх станів з України, Росії "и иных стран приходящих", виховну діяльність якого вважали "чудотворними й божественними основами". Прийде Микола Миколайович Гришко — український генетик, автор першого вітчизняного підручника "Курс загальної генетики" (1933), вчений, іменем якого названо його творіння — Центральний ботанічний сад НАНУ. Освітять сторінки пам'ятної книги ім'я вченого, що набуло слави ще за життя його власника і увічнилось в назві одного з провідних наукових закладів України — Інституту проблем матеріалознавства — Івана Микитовича Францевича. Озвучать піснями, що сьогодні вже стали народними, імена їхніх авторів. Чудете? "Хата моя, біла хата"... "Мамина вишня"... "А льон цвіте синьо-синьо...". Стане, як на п'єдесталі, пам'ять про тих, хто тільки-но пішов у вічність: великого росіянина, званого світом українського вченого Миколу Михайловича Амосова, для якого Україна стала матір'ю; великого українця, мецената духовності Михайла Степановича Забоченя, чье життя відбулося в Росії, та знаннями своїми, творчими набутками до останнього подиху живив з діаспори історично-культурну спадщину України...

Гортаючи золоті сторінки, часом шукаєш чиєсь світле ім'я з сьогодення, забуваючи, що при кожному імені тут дві дати — народження і смерті. І, похопившись, радієш з того, що його немає в цьому величому пам'ятному списку, що золоті люди нашої доби живуть і творять історію, славу своєї землі.

Воістину, Україна багата — людьми, духом, духовністю — була, є і буде.

Слава Україні!

● **Лариса ВЕРЬОВКА**, член Національної спілки журналістів України, лауреат Міжнародної премії імені Володимира Винниченка

ЩОБНАША СЛАВА

У переддень нового року Україна одержала унікальний подарунок: у серії видань Національного проекту «Золоті імена України» вийшов у світ меморіальний альманах у двох томах під назвою «Народжені Україною». Це фундаментальне видання — літопис історії України в іменах, літопис слави нашої землі. Його сторінки — близько тисячі імен наших співвітчизників різних національностей — державотворців, політиків, полководців, учених, освітян, письменників, митців, чия праця — в Україні чи поза нею — слугувала становленню української державності, розвою освіти, науки, культури України, це імена й тих, хто, відірваний від Батьківщини, збагатив своєю працею і талантом наукові, культурні, мистецькі набутки інших країн. Не тільки літопис, не тільки пам'ятник — ця книга є неспростовним документом, що засвідчує невмирущість духовності українства.

Альманах виводить славетні імена України не тільки на терени материзни чи діаспорного українства, а й на простори російськомовного та англomовного світу — він промовляє до читача українською, російською та англійською мовами.

Українці повинні знати свою історію й тих, хто її творив. Те, що тираж Золотої книги нашого народу завдяки меценатам буде передано безоплатно бібліотекам шкільним, районним, міським, обласним, бібліотекам і фондам освітніх, культурних і наукових закладів України, осередкам української діаспори за кордоном, є акцією не менш вагомю і благородною, ніж сам факт

створення і виходу.

Світ має знати про Україну — і альманах «Народжені Україною» сприятиме утвердженню гідного її іміджу. Видання буде презентовано керівникам держав, урядів, парламентів. Його одержать дипломатичні установи України за кордоном і дипломатичні установи іноземних держав в Україні, представництва світових і європейських інституцій в Україні.

Співзасновниками цього проекту є Міжнародна благодійна організація «Фонд суспільного визнання», Всеукраїнський благодійний фонд «Професіонал», Національна академія наук України, Товариство «Україна — Світ». Видавець — Компанія «ЄВРОІМІДЖ».

Голова Організаційного Комітету Національного проекту «Золоті імена України» — Леонід Кравчук, голова Редакційної Ради — Іван Курас, голова Генеральної дирекції — Пилип Лисак, керівник проекту — Кирило Товстоплот, головний редактор — Оксана Онопрієнко.

Можна без перебільшення сказати, що участь у творенні меморіального альманаху брала вся Україна: упорядкований він на підставі рекомендацій і матеріалів, наданих установами та організаціями — від академій до місцевих рад усіх областей України (що з вдячністю відзначає Організаційний Комітет проекту безпосередньо у виданні).

На жаль, газетні шпальти не можуть вмістити імена благодійників — осіб, організацій, завдяки фінансовій підтримці яких здійснено видання. Вони всі — і це не один десяток сторінок! — шанобливо названі в альманасі. На його сторінках — імена авторів статей (близько 200

прізвищ), видавничих працівників — редакторів, дизайнерів, коректорів. І хай кожного з причетних до цього величного видання гріє думка: минатимуть роки і століття, та неперебутньою буде вдячність України творцям її Золотої книги.

Глибиннішу і більш символічну назву для унікального Національного проекту «Золоті імена України» годі було дібрати: могутність і цінність золота — металу й символу — в часі й просторі непереборна.

Точнішим, а може, й болючішим епіграфом, ніж біль великого мислителя Феофана Прокоповича, мабуть, теж не можна було означити сутність того, що в наш час спонукало і до ідеї створення Національного проекту «Золоті імена України», а в його обширах — меморіального альманаху «Народжені Україною», і до втілення ідеї у життя:

«Наша Батьківщина благає допомоги красномовства, бо так багато її преславних подвигів поминається глибокою мовчанкою».

Понад три століття тому проказав ці слова Феофан Прокопович — і виявляється, що боліло Україні й тоді, як і сьогодні. Скільки талантів, геніїв породила чи виколисала, чи наснажила українська земля, і скількома тисячами зірок засвітили б небо над Україною і світом ті імена. Та як же багато імен затоптано, розстріляно і розіп'ято на шляхах і вздовж шляхів нашої історії, на її перехрестях, а то й просто знищено замовчуванням. Довгий і тяжкий шлях довелося їм подолати, щоб прийти у сьогодення і посісти належне місце на сторінках «Золотої книги України».

У 60–70-х роках недавно минулого століття славнозвісний Сергій Плачинда, щоб побачили ми світло неопалимої купини української духовності, приводив у наші душі потайки (бо інакше було заборонено) Артемія Веделя, Максима Березовського, Настю Лісовську. Від нього, а не з безликих дефініцій у тогочасних енциклопедіях перехлюпувалася гордість за наших земляків — генерал-лейтенанта Олександра Засядька, котрий ще на початку XIX століття винайшов балістичну ракету, поклав усі свої маєтності на впровадження свого винаходу і помер у злиднях; за Юрія Кондратюка, котрий задовго до світових учених — ще у 20-х роках XX століття — зробив схеми ракет для міжпланетних подорожей, космічного корабля...

Початок 90-х років збив замки на дверях до пам'яті про нашу давнину. Виходили на світло імена, незнані доти навіть людьми непересічних знань і національної свідомості. Коли, відкривши для себе постань Василя Липківського, автор цих рядків називала його ім'я, співрозмовники настійно поправляли: «ЛипиНСький». Та й нічого див-

ного в тому. Бо ні в довідниках, ні на цвинтарі не знайшлося місця поглинутому в 1938 році сталінськими таборами велетові Духу українського — митрополитові, який у проповідях своїх (одна з них — «Страшний суд і український народ») говорив з народом про долю його: «... тоді підведе Господь загальний підрахунок вартості земного життя уже не кожної окремої людини, а перш за все кожного окремого народу, і тому стануть тоді перед Ним на суд усі народи...

... Народе український, скаже Господь, а на якій мові славив ти Мене? Я чув молитви на всіх мовах, а от молитва на твоїй рідній мові не доходила до мене. Що ми на це відповімо? Ми, скажемо, молились до Тебе, Господи, на слов'янській мові... А чому ж не молився на своїй, запитає Господь...

От тут ті народи, що панували над нашим народом українським, і навіть їх державні та церковні керівники, нехай дадуть відповідь, чому вони тримали наш народ у духовному голоді та жаді, в темноті духовній; чому не давали нашому народові жити своїм рідним життям, утворювати свою рідну церкву, молитися на своїй рідній мові.

Нехай виправдовуються тоді ці пануючі народи та їх керівники, чому вони зробили наш народ странником ... і навіть на його багатій землі тримали його в бідності і наготі, чому знесиленням та в'язницями відповідали на всі спроби нашого народу визволитися, з'єднатися — своє власне життя утворювати».

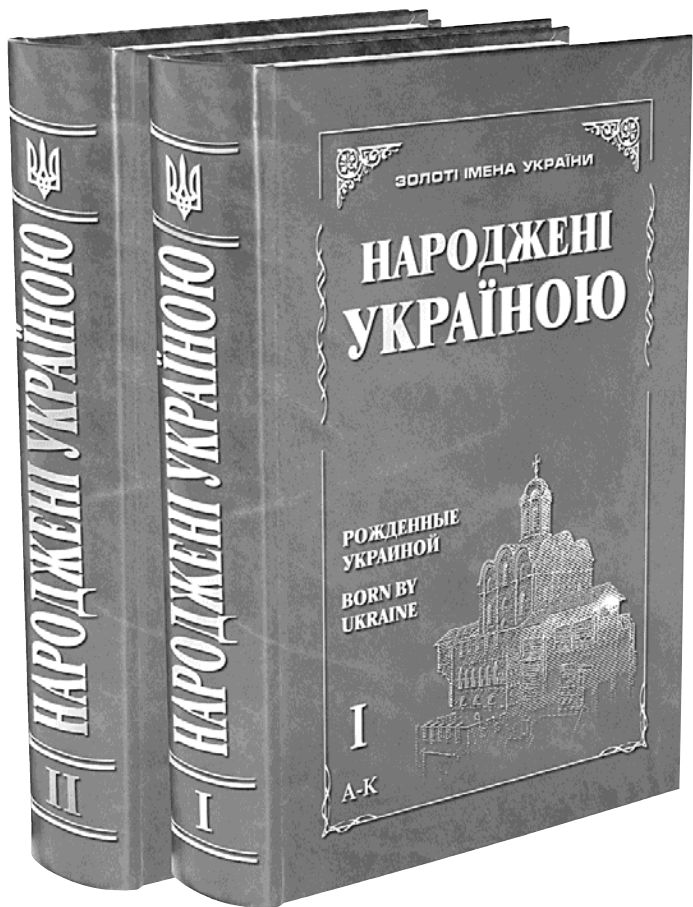
Якої ж титанічної праці треба було докласти ініціаторам, керівникам і виконавцям проекту, щоб поряд з іменами видатних особистостей, знаними світовою спільнотою, заясніли свічками пам'яті, світлом шанни на золотих сторінках і невідомі, і здавалося б втрачені, щоб набули належного звучання імена, котрі так довго промовляли пошепки в на-

роді, знеславлені ідеологією доби.

В альманасі-меморіалі сусідують Нестор Махно, Симон Петлюра, Павло Скоропадський не як протиборці, а як особистості, що творили українську історію. Достеменно, місце на цвинтарі можна купити, в історії — ні за гроші, ні компромісом не придбаєш. Можна тільки уявити, яким вираженням і ґрунтовним мав бути підхід до оцінки особистостей членами Редакційної Ради проекту перед лицем суспільства, де руйнують пам'ятник Степану Бандері, де збиткуються над пам'яттю Вячеслава Чорновола. А Редакційна Рада — то люди різних політичних орієнтацій, і далеко однакових поглядів: Микола Азаров, Юрій Богущкий, Леонід Губерський, Іван Дзюба, Іван Драч, Аркадій Жуковський, Микола Жулинський, Ярослав Ісаєвич, Василь Кремень, Іван Курас, Володимир Литвин, Василь Маркусь, Віктор Медведчук, Павло Мовчан, Олексій Онищенко, Борис Патон, Микола Плав'юк, Володимир Семиноженко, Віктор Скопенко, Валерій Смолий. Та в оцінці української історії, у повазі до неї вони показали себе як єдиномисльці — попри партійну приналежність або особистісні.

З однаковою шанобою і вдячністю представляє пам'ятна книга кожну історичну особистість — пов'язана вона з Україною родовими коренями чи ж діяльністю на її благо і звеличення у світі. Бо однаково можемо пишатися тим, що народилися, жили і творили в Україні з діда-прадіда українці Платон і Георгій Майбороди — як і тим, що Анна Ахматова, коренями і народженням з України, стала класиком російської літератури. Не українці за національністю — великий офтальмолог Володимир Філатов, авіаконструктор Олег Антонов, всесвітньо відомий Євген Патон — піднесли славу нашої науки як українські вчені.

Переплетіння долі національних, людських, творчих з долями

“СЛОВО Просвіти” ● ч. 8 (176), 19–25 лютого 2003 р.

нанками-сердечками, квітками, обв'язують стрічками, зіллям. На Стрітення дівчата ворожили на свічках на долю. Та й жінки вдивлялися в полум'я стрітенської свічки: якщо горить свічка яскраво і полум'я високе — ознака добра, а як горить тьмяно і димить — негаразди у житті будуть. Стрітенська свічка була помічною на всі родинні незлагоди. Її давали в руки вмираючому при читанні відхідної молитви. Із стрітенською свічкою вмираючий легше «преобразиться» для представлення перед лицем Господнім — вважали на Буковині. На Покутті та Буковині побутовували звичай читати молитви по дев'ять раз при напасті, дивлячись пильно на полум'я з чистого воску освяченої у церкві стрітенської свічки. Вона від щирої молитви курилася і потріскувала, стягувала і спалювала напасливу нечисту силу. Господар із запаленою стрітенською свічкою тричі обходив двір, пильнуючи, аби вона не згасла. Так на Закарпатті відганяли од двору зло і всі-

ська, громнича свічка вважалася оберегом від усяких напастей житейських. Тому сукали їх багато, розмальовували, прибирали зіллям. У деяких регіонах свічкарство ще наприкінці XIX століття почало розвиватися як промисел. До наших днів воно збереглося на Закарпатті та Буковині. Місцеві свічкарі відливають церковні й хатні свічки, прикрашають їх розписом, витинанками з позлітками.

Пригадується мені свічка-карка баба Марія Форись 1929 р. н. з села Гукливого на Закарпатті. Її майстерня — «шпорт» — комірчина біля стодоли, піч, свічкарський круг, стіл із кісточками, стояком, фарби. І лагідне усмінене лице баби Марії, яка докладно розповідає, як відливає свічки, як формує трійці. Особливо любо їй робити свічки-трійці. Робить вона їх так: готові три свічки кладе на стіл, посередині менша, а по боках довші. Бокові свічки розігріває і вигинає вниз, а посередині прогинає дерев'яними паличками-копачами. Копачі

вецької області. Свічки відливають буковинські свічкарі. На відміну од закарпатських, вони інакше їх виготовляють, формують та розписують. Парафін привозять із Дрогобича чи Кременчука. Майстерня-верстат переважно при шопі, де стоять великі бочки, в яких топиться парафін. Свічкарі виготовляють форми, в яких натягнені нитки-гноти. Їх опускають у бочки з парафіном, аж доки свічка не набере форми. Тоді їх перекладають у лотки, затісують на станочку. Мальовані свічки формують і за допомогою щипців, різної форми і величини. Свічки, які формують щипцями, виготовляють з дрогого парафіну «Кристал» і вищипують різ-

ські свічки мали різні форми і розміри. Особливо гарні — «трійці», які розписували, обклеювали, оздоблювали зіллям, рушниками, хустками. На Буковині Стрітенська трійця, оздоблена васильками, різним зіллям та хустками, називалася «стріцією». На Гуцульщині трійці стрітенські готували з трьох свічок, котрі вкладали в три свічник, на який виплітали вінки із зілля. Для гуцулів трійця — споконвічний народний символ — це триєдність Отця, Сина і Духа. Свячені на Стрітення свічки і зілля із трійці «сохранно» ховають і свято зберігають. Стрітення гуцули дуже поважають, бо «хто его спониває, то может раз-два (швидко) побачити каліцтво, або мати икус причьку» — пише Марія Влад у своїй книзі «Стрітенне». За народним віруванням літо зустрічається із зимою двічі на рік: на Стрітення та в день святої Анни — 22-го грудня. На Стрічання сперечається Зима з Літом: кому йти, а кому вертатися. Якщо до вечора потеплішає — Літо перемогло Зиму, якщо стало холодніше — Зима. На Стрітення Господне ворожили на врожай, загадували ворожи і прикмети на погоду, уважно до всього придивлялись. Ясна і тиха погода віщувала добре збіжжя на полях і роїння бджіл. Коли ж відлига — то вже чекали пізньої весни і берегли пашу, хліб, бо в поле вийде не скоро. Казали: «Як на Стрітення півень нап'ється води з калюжі, то жди стужі». Хуртовина цього дня вважається прикметою непогідної весни. Якщо буде на Стрітення мороз, то ждуть ранньої весни. Головне стрітенське ворожіння — «на росу». Кожний господар на ніч виставляв на двір миску із зерном. Якщо ранком у мисці назбирувалася роса — на врожай, не було її — погана ознака.

Стрітення. Стрітенська вода. Стрітенська свічка. Відмолилося, відворожилось і потроху відходить, але щось залишається в наших душах із тих часів. Бо то є худі давнини, що викликає почуття приналежності до родини, народу. Згадуючи минуле, згадуємо тих, що були з нами — батьків, дідів, родичів. Засвітімо стрітенську свічку, придбану в народних майстрів-свічкарів. Створімо неповторне відчуття цього свята, вирізавши окреси і ліхтарі на стрітенську свічку. І нехай світло стрітенської свічки висвітлює оселю, закликає щасливу долю.

Романа КОБАЛЬЧИНСЬКА

ЗАСВІТІМО СТРІТЕНСЬКУ СВІЧКУ

Зима ще лютує хуртовинами, ще тріщать морози і лежать сніги, а в повітрі вже пахне весною... Лютує зима в лютому, але дарма, бо вже йде не до Різдва, а до Великодня. Дочекалися люди Стрітення Господнього, яке припадає на середину місяця — 15 лютого. У народі це свято ще називають Стрітень, Стрічення, Громниці, Зимобор. Стрітення — древнє свято. Його описують у своїх творах отці церкви III — V століть. Особливо урочисто його святкували при імператорові Юстиніані, з ним пов'язаний спогад про врятування Константинополя від страшної моровиці. Чин празника під час літургії пов'язаний зі звичаєм відбувати процесію зі свічками, бо вважалося, що світло свічок — це символ правдивого Божого світла, що ним є сам Господь. І тому і по цей день у церквах світять свічки, а на Україні ще й святять воду. Стрітенська вода, як і стрітенська свічка, — основні символи свята. Стрітенська водиця, як і Йорданська, вважалася цілющою від усіх недуг і її зберігали упродовж року.

Особливо помічна вона від пристриту, злого ока. Знахарки печуть цього дня коржі від пристриту. Ці коржі дають хворим разом із стрітенською водою. Особливо помічна для хворих стрітенська проскурка. Пасічники скроплювали стрітенською водою бджіл, вулики, щоб не заїдали чужі мухи та не нападав гнилець. Навесні, коли виганяли худобу на першу пашу, скроплювали її теж стрітенською водою. Чумаки вирушаючи в дорогу, кропили цією цілющою водою волів і воза, примовляючи: «Боже мені поможи!» І як син ішов на війну, то батьки благословляли його, кропили стрітенською водою, промовляючи: «Боже тебе збережи!» Посвячені на Стрі-

тення свічки називають громничими, бо їх запалювали і ставили під образи під час грози, бурі. Під час бурі — «завійниці» — громничу свічку на Гуцульщині, Покутті, Буковині виставляли у вікно разом з іконою. На Київщині у день Стрітення, прийшовши з церкви, запалювали громничу свічку — щоб весняна повінь не пошкодила пасовища і щоб мороз дерева не побив.

Майже по всій Україні був звичай донести громничну свічку запаленою із церкви додому. Згадаймо чудові полотна Олександра Пимоненка «Стрітення». Для цього жінки виготовляли паперові ліхтарі, які оздоблювали витинанками. Для свічок в тих районах, де побутовували витинанки, вирізували круглі окреси в хрести, в «косиці», квіти, сердечка. Посередині такого окресу вирізали отвір, в який вставляли свічку. Такий окрес-витинанка оберігав руку, одяг від воску. Особливо гарні й нині громничні дівочі свічки, які обклеюють вити-

ляку ворожбу. На Поділлі від зла і напасті в хаті на одвірках випалювали громничною свічкою хрести, аби хрест Господній не давав переступити наслідній нечистій силі. Три стрітенські свічки, запалені перед образом Божої Матері, давали спокій, розсудливість, рівновагу, коли горіла душа жони через мужа (Закарпаття). На Львівщині жінки перед образом Матері Божої запалювали стрітенську свічку, зроблену з чистого воску, аби «сльози з очей не скапували»... Напередодні Стрітення господарі, в яких була пасіка, брали ся за свічкарство. Стрітен-

обвиває тоненьким вальочком з парафіну, а потім розмальовує. Щоби розмалювати свічку-трійцю, вставляє її в дерев'яний поставець-стояк. Свічки-трійці пані Марія виготовляє великі й малі. Розмальовує сухими фарбами, розчинивши їх у розтопленому парафіні. Узори на свічках різні: квітки-косиці, ружі, листочки, гілочки, кривульки, смерічки, зверху обов'язково хрест, а знизу — червона обвідка. Баба Марія знала в Гукливім як жона побожна, ні з ким ся не вадить, знає всіх, що кому хибує. Як замовляють в неї жони свічки, то виливає їх з молитвою, аби людям було з ними легко і добре. Ще й повчає, аби лиш собі добре думали, лихе не тримали ні в голові, ні в серці. На зло злом не відповідали, не сердилися ні на кого, не тримали гніву. Молилися, запаливши свічку — світло Господне. Тому і свічки баби Марії квітнуть шовковими косицями, сердечками, і несуть мир і спокій у душі й хижі-оселі. Хоч нелегка то справа — стояти коло свічкарського круга, обертати його сотні раз і зливати віск чи парафін на шнури-гноти. «Свічки в хаті — то віра, розрада і покраса-оздоба», — розповідає мені свічкарка пані Домніка Маковійчук із села Великий Кучурів Черні-

ні фігури — кручені, шишкати чи ялинкові. А потім їх розмальовують у квіточки, цятки, шарівки. Виливають на Буковині свічки на Водохреще, Стрітення, Пасху, Спаса і Новий рік. На родинні свята та обряди — хрестини, весілля та похорон.

На Буковині, як і в інших регіонах, на полум'я освячених свічок загадують долю. Домінійка Магалоук з кутка Турлук села Великий Кучурів Чернівецької області загадувала собі долю і на віск, що скапує із полум'я свічки. Як краплі воску чи парафіну стікають лівим боком — то парубок любить, як правим — ні. Як гарне і рівне полум'я свічки — буде радість та спокій, як зменшується чи похитується — будуть перебігани. Іскри, що летять від гнота, — гарні новини. Віруюча жінка ніколи не мине церкви, каплички, щоби не притулити свічку за здоров'я, упокій чи спокій в хаті. По всій Україні стрітенську свічку виготовляли за особливою технологією з воску та парафіну, дотримуючись певних обрядодій. Стрітен-

СЛОВО Просвіти

Засновник Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Ресстраційне свідоцтво KB № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп'ютерна верстка: Ірина Шевчук, Олег Бесський та Іван Сак.

Адреса редакції: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8.
Тел./факс 228-01-30. Е-mail: slovoprosvity@ukrpost.net
http://www.prosvita.org.ua
Передплатний індекс 30617.

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світліни не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.